

FORVENTNINGSUNDERSØKELSE FOR NORGES BANK 3.KVARTAL 2016

Undersøkelse blant økonomiekspertter, parter i arbeidslivet,
næringslivsledere og husholdninger

25.08.2016

FORORD

På oppdrag for Norges Bank utfører Epinion kvartalsvise forventningsundersøkelser i Norge om inflasjons-, lønns-, valutakurs- og renteutviklingen blant økonomer i finansnæringen og akademia, partene i arbeidslivet, næringslivsledere og husholdninger. Bakgrunnen for undersøkelsen er at Norges Bank retter pengepolitikken inn mot et mål om lav og stabil inflasjon. Forventninger til den fremtidige prisutviklingen kan i seg selv spille en rolle for den faktiske prisutviklingen. En regelmessig spørreundersøkelse kan bidra til større innsikt i disse spørsmålene.

Det er gjennomført undersøkelser blant fire målgrupper. Nettundersøkelser ble gjennomført blant økonomer innenfor finansnæringen og akademia, samt representanter for partene i sentrale arbeidslivsorganisasjoner, og ledere i næringslivet. Telefonintervju ble gjennomført med et tilfeldig utvalg av privatpersoner fra norske husholdninger.

Forventningsundersøkelsen gjennomføres hvert kvartal og ble første gang gjennomført i februar 2002. Epinion har publisert undersøkelsen fra og med første kvartal 2015. Undersøkelsen er tidligere gjennomført av Opinion og TNS Gallup.

Oslo, august 2016

Ansvarlig for undersøkelsen hos Epinion er:

Sissel Medby
Direktør for forretningsutvikling
Telefon: 901 71 899
E-post: sm@epinionglobal.com

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
Sammendrag	4
- Kort sammendrag av resultater for økonomieksperter	4
- Kort sammendrag av resultater for partene i arbeidslivet	4
- Kort sammendrag av resultater for næringslivslederne	5
- Kort sammendrag av resultater for husholdningene	6
Spørreskjema	7
Tabeller og grafer	8
Resultater – Økonomieksperter	9
Resultater – Partene i arbeidslivet	18
Resultater – Næringslivslederne	25
Resultater – Husholdningene	36
Tekniske kommentarer – Økonomene og partene i arbeidslivet	47
Tekniske kommentarer – Næringslivslederne	48
Tekniske kommentarer – Husholdningene	49

SAMMENDRAG FOR 3. KVARTAL 2016

Prisvekst

Økonomenes forventninger til prisstigningen på varer og tjenester om 12 måneder er på 2,8 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Partene i arbeidslivet venter en prisstigning om 12 måneder på 3,0 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Næringslivslederne venter en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,6 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Husholdningenes forventninger til prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder er på 3,2 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Årslønnsvekst

Økonomenes forventninger til årslønnsveksten for 2016 er på 2,6 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Ventet gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2016 blant partene i arbeidslivet er på 2,7 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Næringslivslederne venter en lønnsvekst i egen bedrift for inneværende år på 2,3 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Ventet lønns- og pensjonsutvikling de neste 12 månedene blant husholdningene er på 2,2 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Lønnsomhet

En andel på 26,9 prosent av næringslivslederne venter bedret lønnsomhet de neste 12 månedene, opp 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av næringslivslederne som venter stabil lønnsomhet de neste 12 månedene er på 47,3 prosent, opp 3,7 prosentpoeng fra forrige kvartal, og andelen som venter at lønnsomheten vil svekke seg er på 20,4 prosent, en nedgang på 3,0 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kort sammendrag av enkeltresultater for økonomiekspertene

Prisvekst

Økonomenes forventninger til prisstigningen om 12 måneder er på 2,8 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Ventet årlig prisstigning om 2 år er på 2,6 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomenes forventninger til årlig prisstigning om 5 år er på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Årslønnsvekst

Økonomene oppgir at de venter en årslønnsvekst for 2016 på 2,6 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomenes forventninger til den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2017 er på 2,7 prosent, opp 0,4 fra forrige kvartal. Økonomenes forventninger til årslønnsveksten om 5 år er på 2,9 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kronekurs

66,1 prosent av økonomene tror at den effektive kronekursen (målt ved konkurransekursindeksen) vil være styrket om 12 måneder, opp 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som venter at den effektive kronekursen om 12 måneder vil være uendret er på 25,4 prosent, opp 4,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som venter en svekket kronekurs om 12 måneder er på 6,8 prosent, en nedgang på 5,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Gjennomsnittlig ventet stigning i kronekursen om 12 måneder er på 2,8 prosent, uendret fra forrige kvartal.

Kort sammendrag av enkeltresultater for partene i arbeidslivet

Prisvekst

Partene i arbeidslivet venter en generell prisstigning om 12 måneder på 3,0 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjoner venter en prisvekst om 12 måneder på 2,9 prosent, opp 0,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjoner venter en prisstigning om 12 måneder på 3,1 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Ventet årlig prisvekst om 2 år er på 2,9 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjoner venter en prisvekst om 2 år på 2,7 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Ventet prisvekst om 2 år er på 3,1 prosent blant arbeidstakerorganisasjoner, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Partene i arbeidslivet venter en årlig prisstigning om 5 år på 2,7 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjoner venter en prisstigning om 5 år på 2,6 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjoner venter en prisstigning om 5 år på 2,8 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Årslønnsvekst

Partene i arbeidslivet venter en gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2016 på 2,7 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjoner venter en gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2016 på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjoner venter en gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2016 på 2,8 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

For 2017 venter partene i arbeidslivet en gjennomsnittlig årslønnsvekst på 2,9 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjoner venter en årslønnsvekst for 2017 på 2,8 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjoner venter en årslønnsvekst for 2017 på 3,0 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Partene i arbeidslivet venter en gjennomsnittlig årslønnsvekst om 5 år på 3,2 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kort sammendrag av enkeltresultater for næringslivslederne

Prisvekst

Næringslivslederne venter en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,6 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Ventet årlig prisstigning om 2 år er 3,2 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Innkjøps- og utsalgspriser

Andelen næringslivsledere som venter at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer de neste 12 månedene sammenlignet med de siste 12 månedene er 15,8 prosent, en nedgang på 1,0 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter at innkjøpsprisene vil øke omtrent like mye er i andre kvartal 2016 på 70,7 prosent, opp 10,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter at innkjøpsprisen vil øke mindre de neste 12 månedene er på 11,8 prosent, en nedgang på 9,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Andelen av næringslivslederne som venter at bedriftens utsalgspriser vil øke mer de neste 12 månedene sammenlignet med de siste 12 månedene er på 14,7 prosent, opp 2,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter at bedriftens utsalgspriser vil øke omtrent like mye er på 56,8 prosent, opp 2,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter at bedriftens utsalgspriser vil øke mindre de neste 12 månedene er på 22,6 prosent, en nedgang på 5,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Årslønnsvekst

Næringslivslederne venter en årslønnsvekst i egen bedrift på 2,3 prosent for 2016, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Næringslivsledernes forventninger til årslønnsvekst i egen bedrift i 2017 er på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Lønnsomhet

Andelen av næringslivslederne som oppgir at lønnsomheten i egen bedrift er bedret i løpet av de siste 12 månedene er 34,6 prosent, opp 4,0 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av næringslivslederne som oppgir at lønnsomheten har holdt seg uendret de siste 12 månedene er på 29,3 prosent, en nedgang 1,6 prosentpoeng fra forrige kvartal, og andelen som oppgir at lønnsomheten har blitt svekket er på 30,9 prosent, en nedgang på 1,8 prosentpoeng fra forrige kvartal.

En andel på 26,9 prosent av næringslivslederne venter bedret lønnsomhet de neste 12 månedene, opp 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av næringslivslederne som venter at lønnsomheten vil holde seg stabil de neste 12 månedene er på 47,3 prosent, opp 3,7 prosentpoeng fra forrige kvartal, og andelen som venter svekket lønnsomhet er på 20,4 prosent, en nedgang på 3,0 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Sysselsetting

Andelen av næringslivslederne som venter å ha flere ansatte om 12 måneder er 30,4 prosent, opp 5,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter å ha like mange ansatte om 12 måneder er på 42,4 prosent, en nedgang på 3,7 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens 25,6 prosent venter å ha færre ansatte om 12 måneder, en nedgang på 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Kort sammendrag av enkeltresultater for husholdningene

Prisvekst

Andelen av husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester er høyere nå enn for 12 måneder siden er på 73,4 prosent, opp 7,7 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som oppfatter prisene som omtrent uforandret er på 18,9 prosent, en nedgang på 5,8 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens andelen som tror at prisene på varer og tjenester er lavere nå enn for 12 måneder siden er på 4,2 prosent, en nedgang på 0,7 prosentpoeng fra forrige kvartal. Oppfattet prisendring de siste 12 månedene er på 3,2 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Andelen av husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester vil bli høyere i løpet av de neste 12 månedene er på 72,4 prosent, opp 3,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 22,7 prosent tror at prisene på varer og tjenester vil være uendret, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som tror at prisene vil bli lavere i løpet av de neste 12 månedene er på 2,9 prosent, en nedgang på 2,7 prosentpoeng fra forrige kvartal. Husholdningene venter en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,7 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Ventet årlig prisvekst om 2-3 år blant husholdningene er på 3,4 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Lønns- og pensjonsutvikling

Husholdningene opplever at lønn eller pensjon har økt med 2,2 prosent i løpet av de siste 12 månedene, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Ventet lønns- og pensjonsutvikling de neste 12 månedene er på 2,2 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Renteutvikling

Andelen av husholdningene som venter at nivået på innskudds- og lånerenter vil øke i løpet av de neste 12 månedene er på 18,4 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som venter at innskudds- og lånerenter vil forbli uendret de neste 12 månedene er på 62,7 prosent, opp 5,4 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens andelen som venter at rentenivået vil falle er på 15,9 prosent, en nedgang på 5,0 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Om undersøkelsen

På oppdrag for Norges Bank utfører Epinion kvartalsvise forventningsundersøkelser i Norge om inflasjons-, lønns-, valutakurs- og renteutviklingen blant økonomer i finansnæringen og akademika, partene i arbeidslivet, næringslivsledere og husholdninger. Bakgrunnen for undersøkelsen er at Norges Bank retter pengepolitikken inn mot et mål om lav og stabil inflasjon. Forventninger til den fremtidige prisutviklingen kan i seg selv spille en rolle for den faktiske prisutviklingen. En regelmessig spørreundersøkelse kan bidra til større innsikt i disse spørsmålene. Denne rapporten med hovedfunnene fra forventningsundersøkelsen blir i sin helhet lagt ut på Epinions nettsider (www.epinion.no). Fra 2009 er undersøkelsen blant næringslivslederne utvidet slik at bedrifter med 20 ansatte eller flere er i målgruppen (mot tidligere 50 ansatte eller flere). I tillegg intervjues nå 500 bedriftsledere mot tidligere 300.

Undersøkelsene ble gjennomført i tidsrommet fra 2. til 20. august 2016.

SPØRRESKJEMA

Til økonomieksperterne og partene i arbeidslivet:

- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?
- Tror du den effektive kronekursen målt ved konkurransekursindeksen om 12 måneder vil være styrket, uendret eller svekket?
- Hvor mye tror du den vil styrke/svekke seg?

Til næringslivslederne:

- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?
- Forventer du at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?
- Forventer du at bedriftens utsalgspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år?
- Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år??
- Har lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), blitt bedre, vært uendret eller blitt svekket de siste 12 månedene?
- Tror du lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), vil bli bedre, holde seg uendret eller vil bli svekket de neste 12 månedene?
- Sammenlignet med 12 måneder tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, like mange ansatte eller færre ansatte?
- Tror du bedriften om 12 måneder vil ha flere ansatte enn i dag, like mange eller færre ansatte?

Til husholdningene:

- Sammenliknet med for 12 måneder siden, tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er høyere, om lag uforandret eller lavere enn nå?
- Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?
- Tror du at prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?
- Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?
- Vil prisene stige raskere, i samme takt som i dag eller saktere?
- Hvor mye tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, vil stige årlig om 2-3 år, målt i prosent?
- Sammenliknet med for 12 måneder siden, hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon har endret seg?
- Omtrent hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon vil endres de neste 12 månedene?
- Tror du nivået på innskudds- og lånerenter vil øke, forbli uendret eller falle de neste 12 månedene?

TABELLER OG GRAFER

Økonomiekspertene

1. Forventet prisstigning om 12 måneder
2. Forventet prisstigning om 2 år
3. Forventet prisstigning om 5 år
4. Forventet årslønnsvekst for inneværende år
5. Forventet årslønnsvekst for neste år
6. Forventet årslønnsvekst om 5 år
7. Forventet utvikling i kronekursen om 12 måneder
8. Gjennomsnittlig forventet endring i konkurransekursindeksen om 12 måneder

Partene i arbeidslivet

9. Forventet prisstigning om 12 måneder
10. Forventet prisstigning om 2 år
11. Forventet prisstigning om 5 år
12. Forventet årslønnsvekst for inneværende år
13. Forventet årslønnsvekst for neste år
14. Forventet årslønnsvekst om 5 år

Næringslivslederne

15. Forventet generell prisstigning om 12 måneder
16. Forventet generell prisstigning om 2 år
17. Forventet økning i bedriftens innkjøpspriser neste 12 måneder
18. Forventet økning i bedriftens utsalgspriser neste 12 måneder
19. Forventet vekst i lønnskostnader i egen bedrift i år
20. Forventet vekst i lønnskostnader i egen bedrift neste år
21. Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift siste 12 måneder
22. Lønnsomhetsutvikling i egen bedrift neste 12 måneder
23. Antall ansatte i dag sammenlignet med for 1 år siden
24. Antall ansatte om 12 måneder

Husholdningene

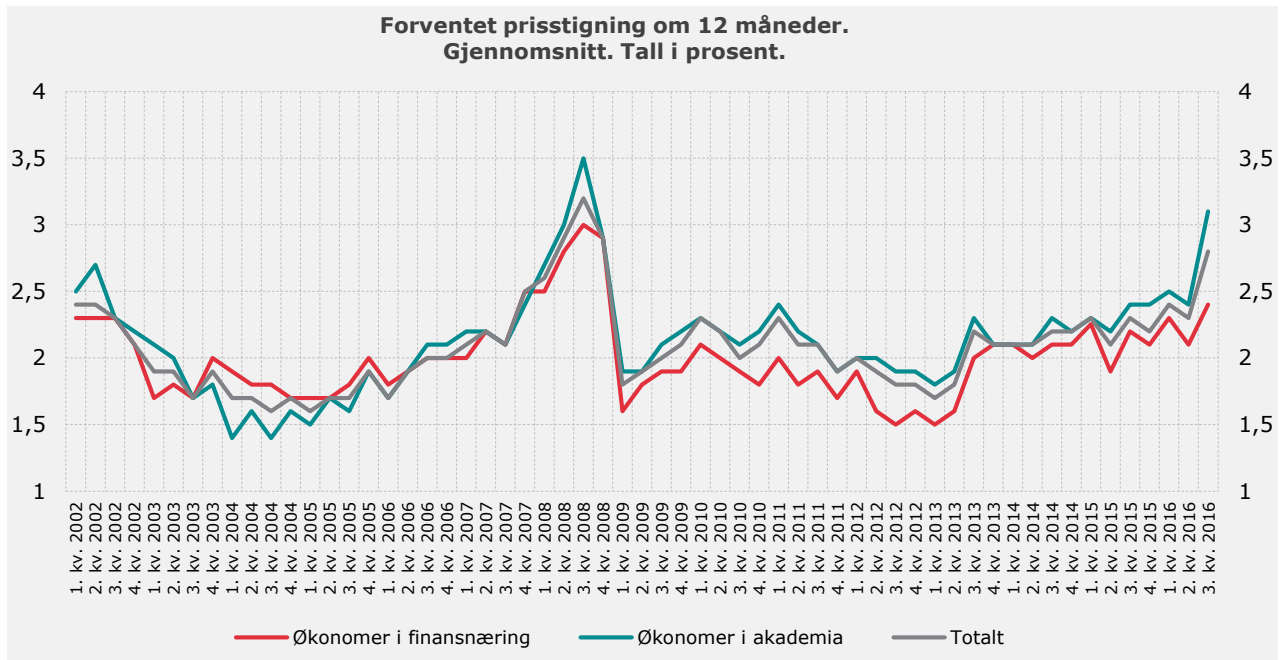
25. Oppfatning av prisendring siste 12 måneder
26. Oppfatning av prisendring siste 12 måneder i prosent
27. Forventet prisendring neste 12 måneder
28. Forventet prisendring neste 12 måneder i prosent
29. Forventet stigningsrate neste 12 måneder
30. Forventet stigningsrate neste 12 måneder i prosent
31. Forventet prisvekst om 2-3 år
32. Lønn og pensjon utvikling siste 12 måneder
33. Forventet lønnsutvikling om 1 år i prosent
34. Forventet renteutvikling neste 12 måneder

RESULTATER - ØKONOMIEKSPERTENE

Spørsmål 1: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

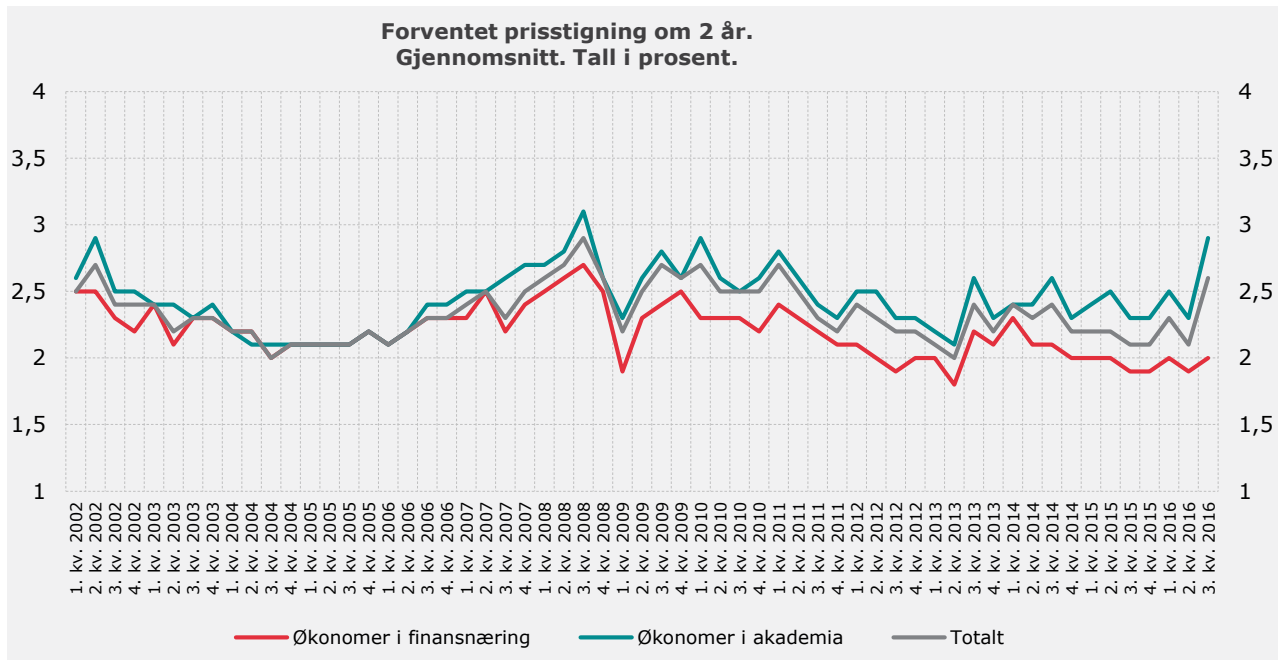

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,1	2,4	+0,3
	Median	2,0	2,4	
	Laveste verdi	1,0	0,8	
	Høyeste verdi	3,5	4,0	
	Utvalg	25	22	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,4	3,1	+0,7
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	1,0	1,6	
	Høyeste verdi	3,6	6,0	
	Utvalg	41	37	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,8	+0,5
	Median	2,3	3,0	
	Laveste verdi	1,0	0,8	
	Høyeste verdi	3,6	6,0	
	Utvalg	66	59	

I tredje kvartal 2016 er økonomenes forventninger til prisstigningen om 12 måneder på 2,8 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen forventer en prisstigning på 2,4 prosent om 12 måneder, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler forventer en prisstigning på 3,1 prosent om 12 måneder, opp 0,7 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 2: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

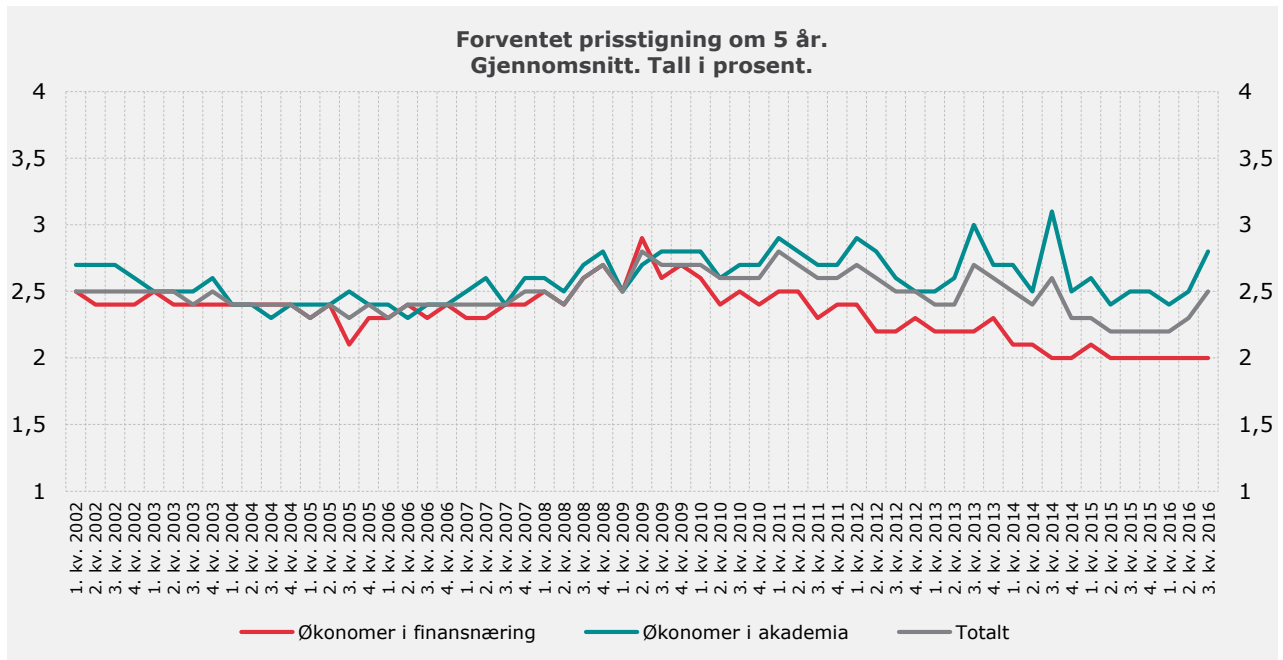
		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	1,9	2,0	+0,1
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	1,0	0,0	
	Høyeste verdi	3,0	3,0	
	Utvalg	25	22	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,9	+0,6
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	-2,5	1,5	
	Høyeste verdi	3,5	5,0	
	Utvalg	40	36*	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,1	2,6	+0,5
	Median	2,3	2,5	
	Laveste verdi	-2,5	0,0	
	Høyeste verdi	3,5	5,0	
	Utvalg	65	58	

*N=37. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

I tredje kvartal 2016 er økonomenes forventninger til prisstigningen om 2 år på 2,6 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen forventer en prisstigning på 2,0 prosent om 2 år, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler forventer en prisstigning på 2,9 prosent om 2 år, opp 0,6 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 3: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

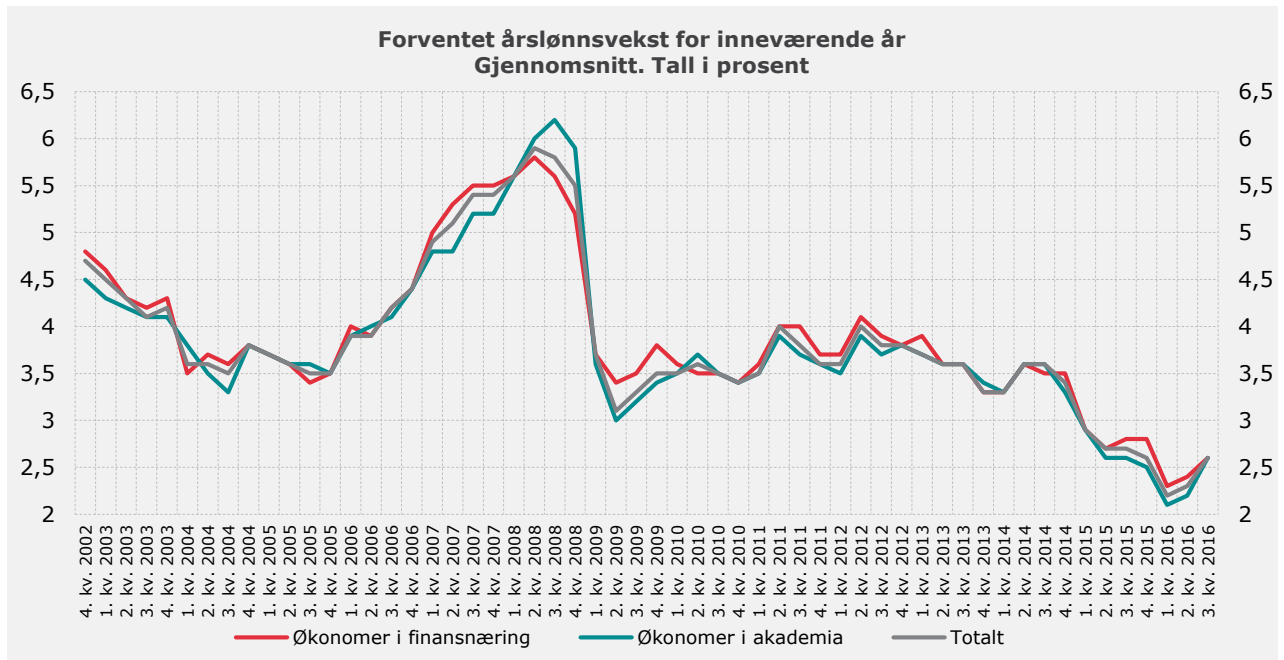
		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,0	2,0	--
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	1,0	1,0	
	Høyeste verdi	3,0	2,5	
	Utvalg	25	22	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,8	+0,3
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	1,8	1,8	
	Høyeste verdi	4,0	7,0	
	Utvalg	35	34*	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,5	+0,2
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	1,0	1,0	
	Høyeste verdi	4,0	7,0	
	Utvalg	60	56	

*N=37. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=3, Ekstremverdier N=0

I tredje kvartal 2016 er økonomenes forventninger til prisstigningen om 5 år på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomene i finansnæringen sine forventninger til prisstigningen om 5 år er på 2,0 prosent, uendret fra forrige kvartal, mens økonomene tilknyttet universitet/høyskoler sine forventninger til prisstigningen om 5 år er på 2,8 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 4: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år?

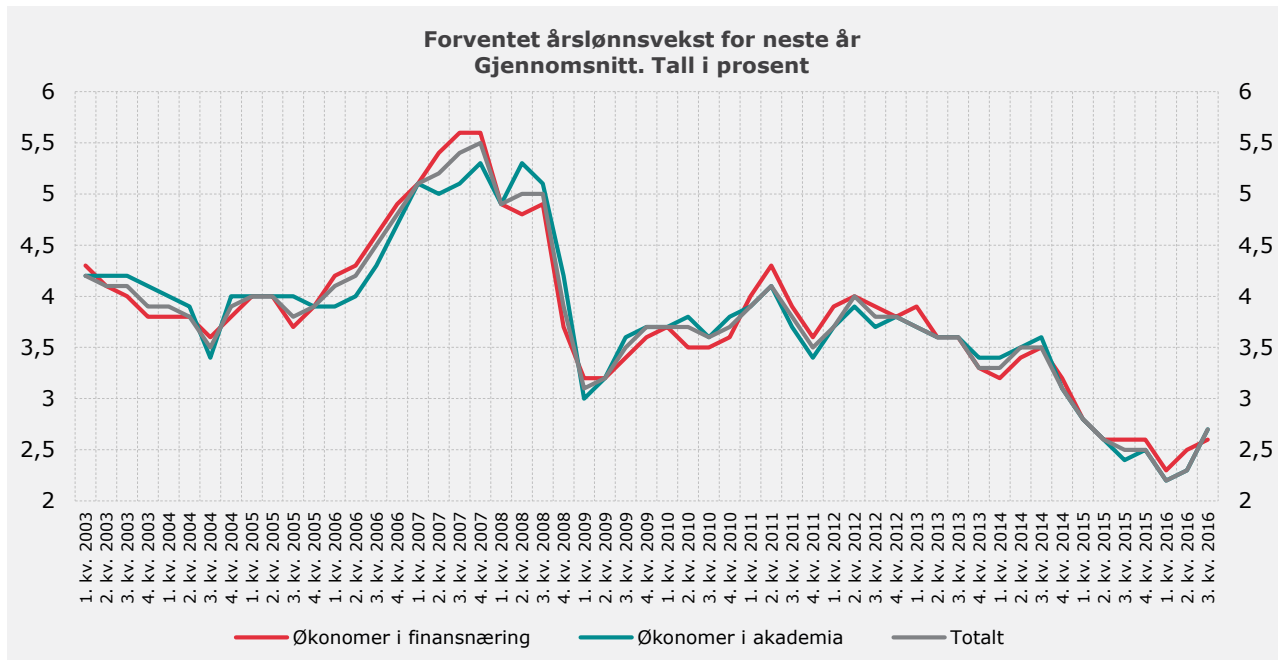

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,6	+0,2
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	1,5	2,0	
	Høyeste verdi	3,6	3,0	
	Utvalg	25	22	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,6	+0,4
	Median	2,4	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	3,5	4,0	
	Utvalg	41	37	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,6	+0,3
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	3,6	4,0	
	Utvalg	66	59	

I tredje kvartal 2016 er økonomenes forventninger til årslønnsveksten for 2016 på 2,6 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2016 blir på 2,6 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2016 blir på 2,6 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 5: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år?

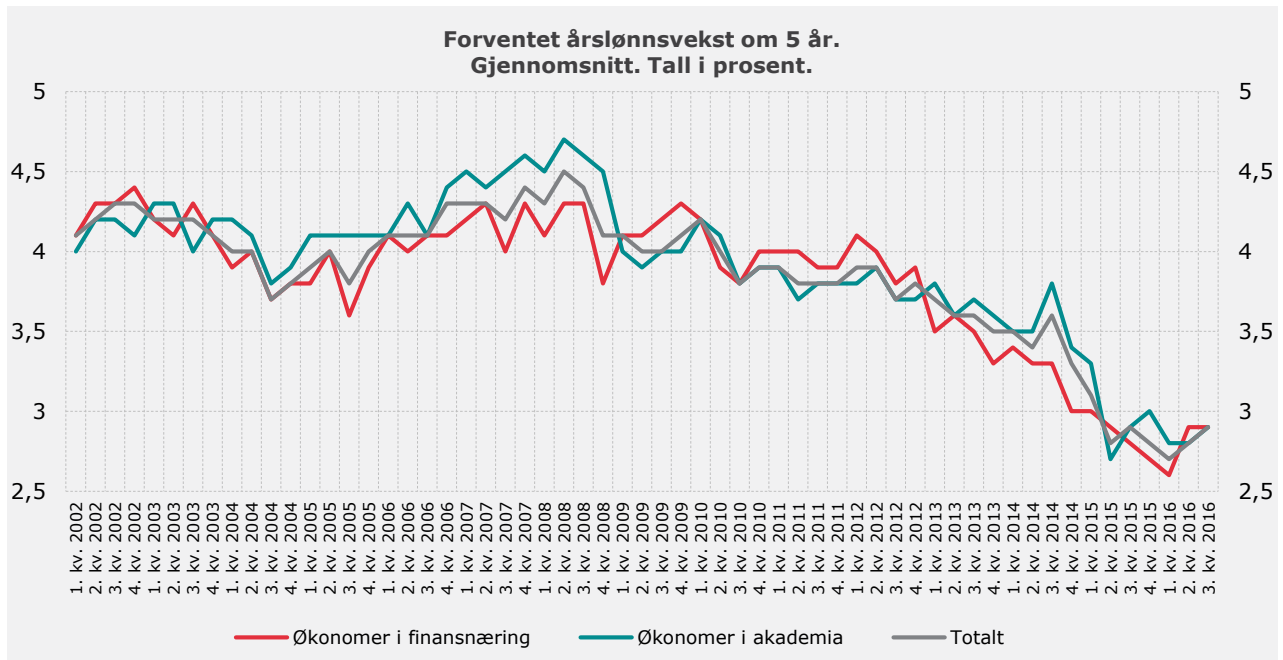

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,6	+0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	1,5	1,8	
	Høyeste verdi	3,3	3,5	
	Utvalg	25	22	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,7	+0,4
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	0,0	0,6	
	Høyeste verdi	3,5	4,0	
	Utvalg	41	37	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,7	+0,4
	Median	2,5	2,7	
	Laveste verdi	0,0	0,6	
	Høyeste verdi	3,5	4,0	
	Utvalg	66	59	

I tredje kvartal 2016 er økonomenes forventninger til den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2017 samlet sett på 2,7 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2017 blir på 2,6 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens økonomer tilknyttet universitet/høyskoler tror den gjennomsnittlige årslønnsveksten for 2017 blir på 2,7 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 6: ØKONOMIEKSPERTENE

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,9	2,9	--
	Median	2,8	3,0	
	Laveste verdi	1,5	1,0	
	Høyeste verdi	4,5	4,5	
	Utvalg	25	22	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,9	+0,1
	Median	3,0	3,0	
	Laveste verdi	-1,0	1,2	
	Høyeste verdi	4,5	4,0	
	Utvalg	38	34*	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,9	+0,1
	Median	3,0	3,0	
	Laveste verdi	-1,0	1,0	
	Høyeste verdi	4,5	4,5	
	Utvalg	63	56	

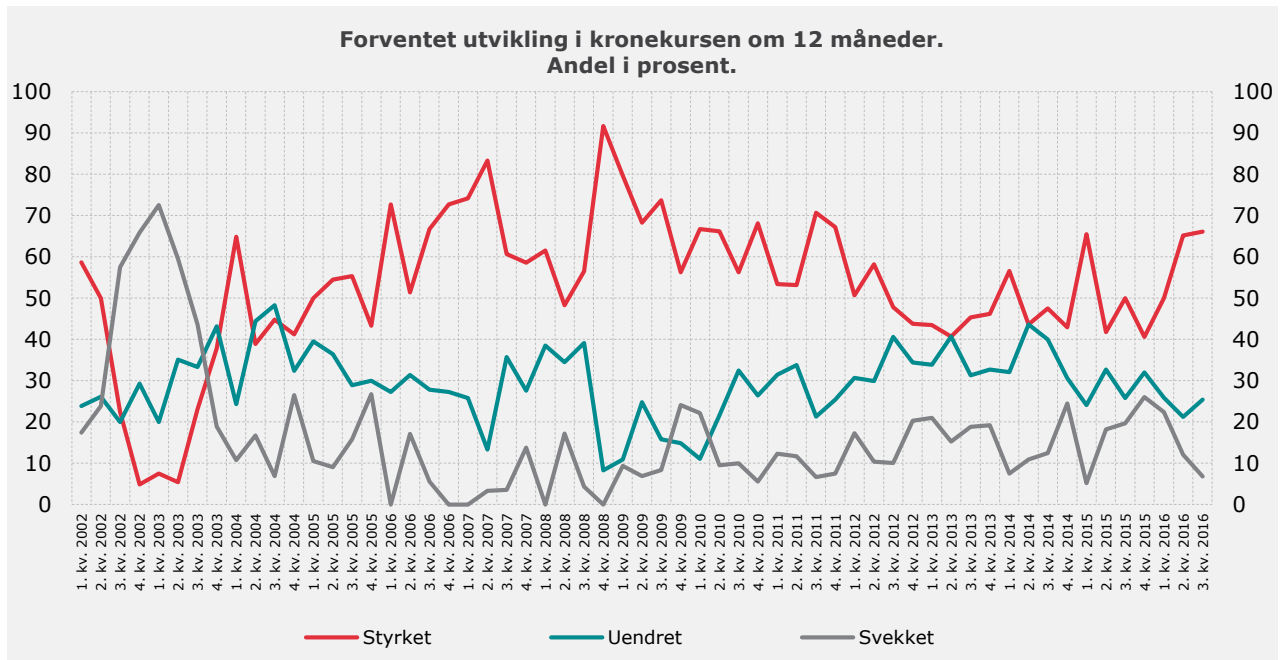
*N=37. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=3, Ekstremverdier N=0

Økonomenes forventninger til årslønnsveksten om 5 år (de langsiktige forventningene) er i tredje kvartal 2016 på 2,9 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen forventer en årslønnsvekst om 5 år på 2,9 prosent, uendret fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler forventer en årslønnsvekst om 5 år på 2,9 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 7: ØKONOMIEKSPERTENE

Tror du den effektive kronekursen målt ved konkurransekursindeksen om 12 måneder vil være styrket, uendret eller svekket?

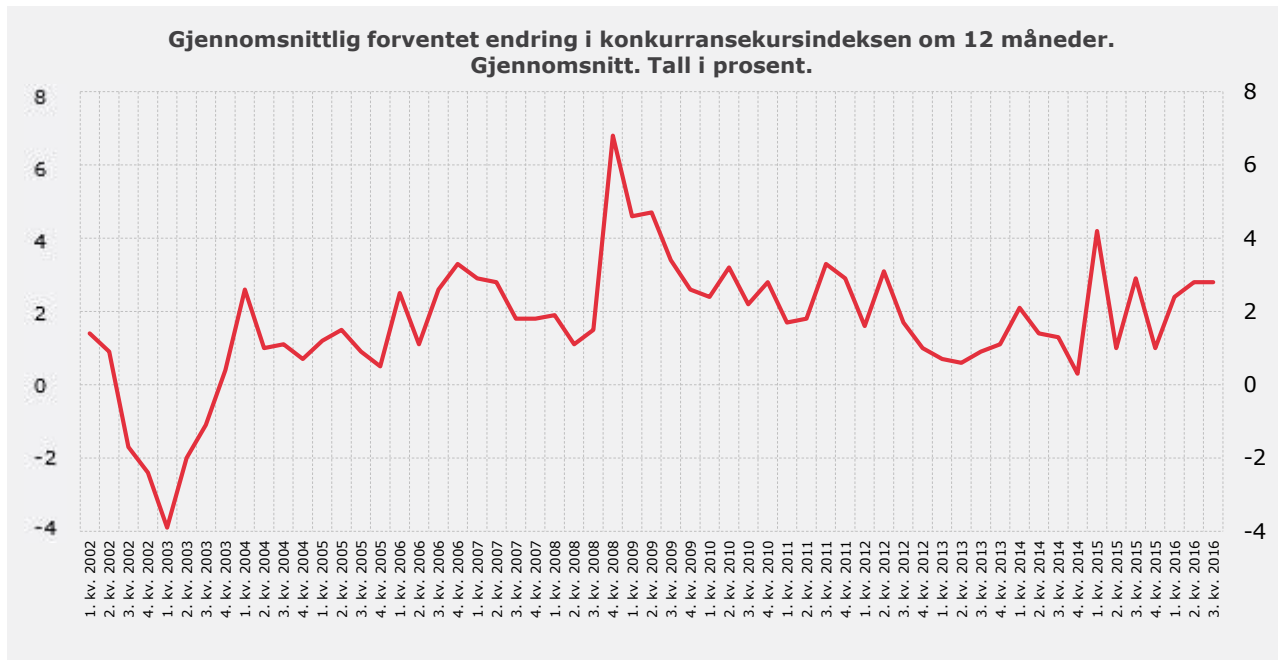

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Styrket	80,0	72,7	-7,3
	Uendret	8,0	22,7	+14,7
	Svekket	12,0	4,5	-7,5
	Utvalg	25	22	
Økonomer i akademia	Styrket	56,1	62,2	+6,1
	Uendret	29,3	27,0	-2,3
	Svekket	12,2	8,1	-4,1
	Utvalg	41	37	
Totalt økonomer	Styrket	65,2	66,1	+0,9
	Uendret	21,2	25,4	+4,2
	Svekket	12,1	6,8	-5,3
	Utvalg	66	59	

Andelen økonomer som forventer at den effektive kronekursen vil være styrket om 12 måneder er i tredje kvartal 2016 på 66,1 prosent, opp 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som forventer en svekket kronekurs om 12 måneder er på 6,8 prosent, en nedgang på 5,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen økonomer som forventer at den effektive kronekursen om 12 måneder vil være uendret er på 25,4 prosent, opp 4,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 8: ØKONOMIEKSPERTENE

Hvor mye tror du den vil styrke/svekke seg? (Hvis svart styrket/svekket på spørsmål 7)

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Økonomer i finansnæring	Gjennomsnittlig verdi	2,8	3,5	+0,7
	Median	3,0	3,0	
	Laveste verdi	-5,0	-3,0	
	Høyeste verdi	5,0	7,0	
	Utvalg	19*	13*	
Økonomer i akademia	Gjennomsnittlig verdi	2,7	2,2	-0,5
	Median	5,0	5,0	
	Laveste verdi	-5,0	-6,0	
	Høyeste verdi	5,0	5,0	
	Utvalg	13**	15**	
Totalt økonomer	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,8	--
	Median	3,7	3,5	
	Laveste verdi	-5,0	-6,0	
	Høyeste verdi	5,0	7,0	
	Utvalg	32	28	

*N=17. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=0, Ekstremverdier N=4

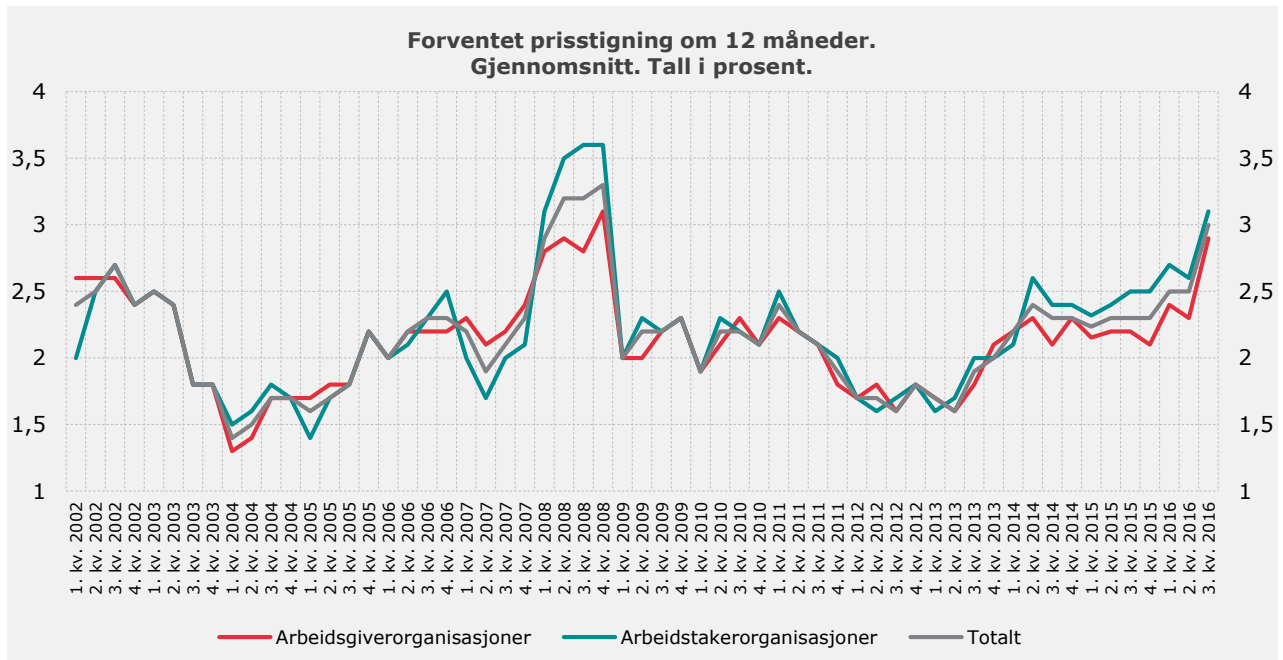
**N=26. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=2, Ekstremverdier N=9

I tredje kvartal 2016 forventer det samlede utvalget av økonomer at kronkursen vil være styrket med 2,8 prosent om 12 måneder, uendret fra forrige kvartal. Økonomer i finansnæringen tror den effektive kronkursen vil være styrket med 3,5 prosent om 12 måneder, opp 0,7 prosentpoeng fra forrige kvartal. Økonomer tilknyttet universitet/høyskoler tror den effektive kronkursen vil være styrket med 2,2 prosent om 12 måneder, en nedgang på 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

RESULTATER – PARTENE I ARBEIDSLIVET

Spørsmål 9: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

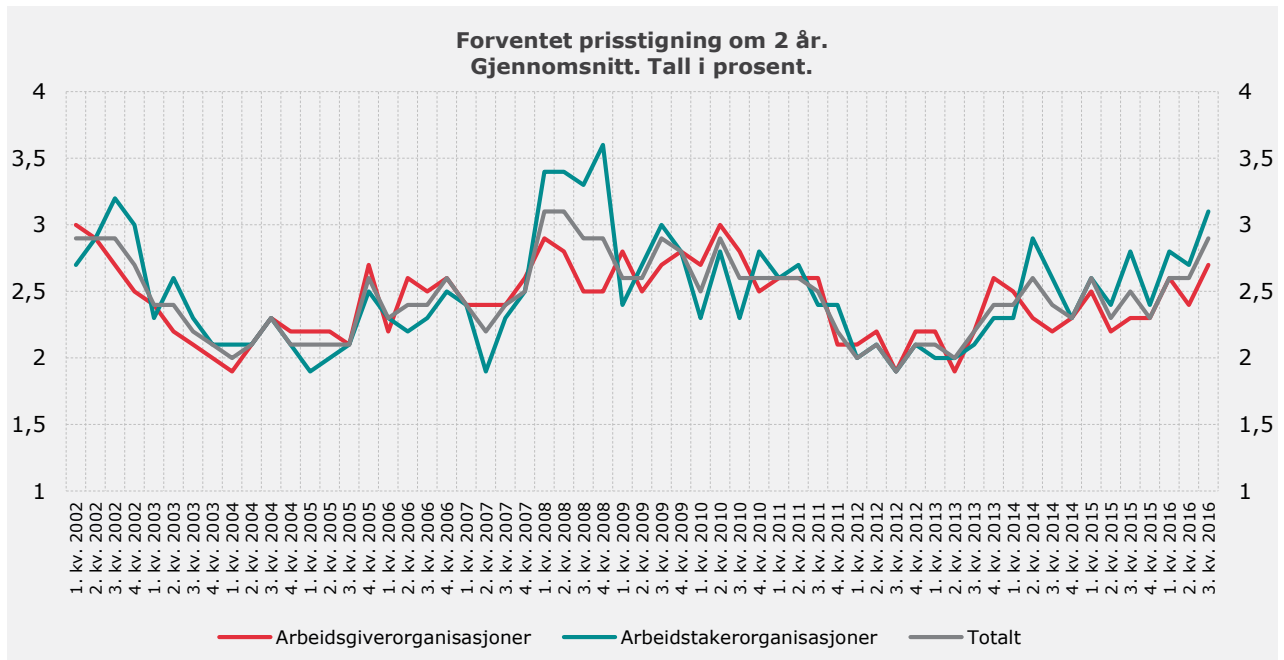

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,9	+0,6
	Median	2,4	3,0	
	Laveste verdi	1,0	1,0	
	Høyeste verdi	3,1	5,0	
	Utvalg	19	19	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,6	3,1	+0,5
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	2,0	2,5	
	Høyeste verdi	3,4	4,0	
	Utvalg	18	16	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,5	3,0	+0,5
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	1,0	1,0	
	Høyeste verdi	3,4	5,0	
	Utvalg	37	35	

Forventninger til prisstigningen om 12 måneder blant partene i arbeidslivet er i tredje kvartal 2016 på 3,0 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventningene hos arbeidsgiverorganisasjonene er på 2,9 prosent, opp 0,6 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens forventningene hos arbeidstakerorganisasjonene er på 3,1 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 10: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

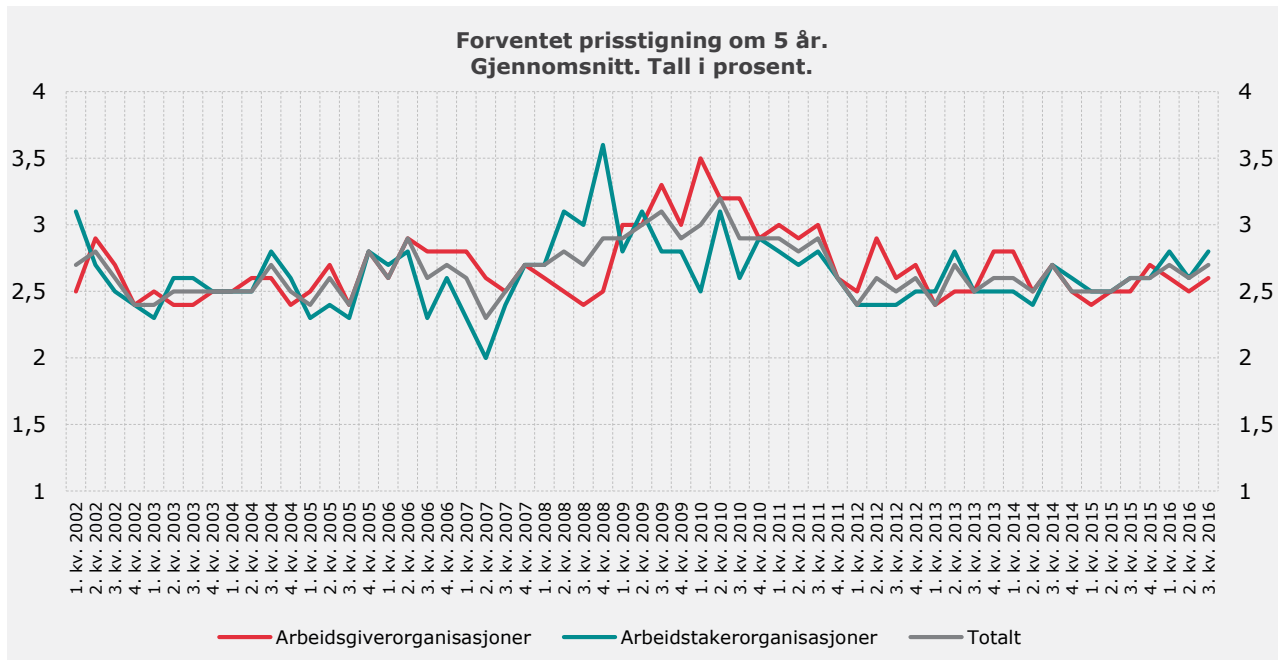

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,7	+0,3
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	1,5	1,5	
	Høyeste verdi	3,2	3,3	
	Utvalg	18	19	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,7	3,1	+0,4
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	2,0	2,0	
	Høyeste verdi	5,0	6,0	
	Utvalg	18	16	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,9	+0,3
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	1,5	1,5	
	Høyeste verdi	5,0	6,0	
	Utvalg	36	35	

Forventet prisvekst om 2 år blant partene i arbeidslivet er i tredje kvartal 2016 på 2,9 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en prisvekst om 2 år på 2,7 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens arbeidstakerorganisasjonene forventer en prisvekst om 2 år på 3,1 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 11: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 5 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,6	+0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	1,5	2,0	
	Høyeste verdi	4,5	3,5	
	Utvalg	18	17*	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,8	+0,2
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	1,5	2,0	
	Høyeste verdi	4,0	4,0	
	Utvalg	16	14**	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,7	+0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	1,5	2,0	
	Høyeste verdi	4,5	4,0	
	Utvalg	34	31	

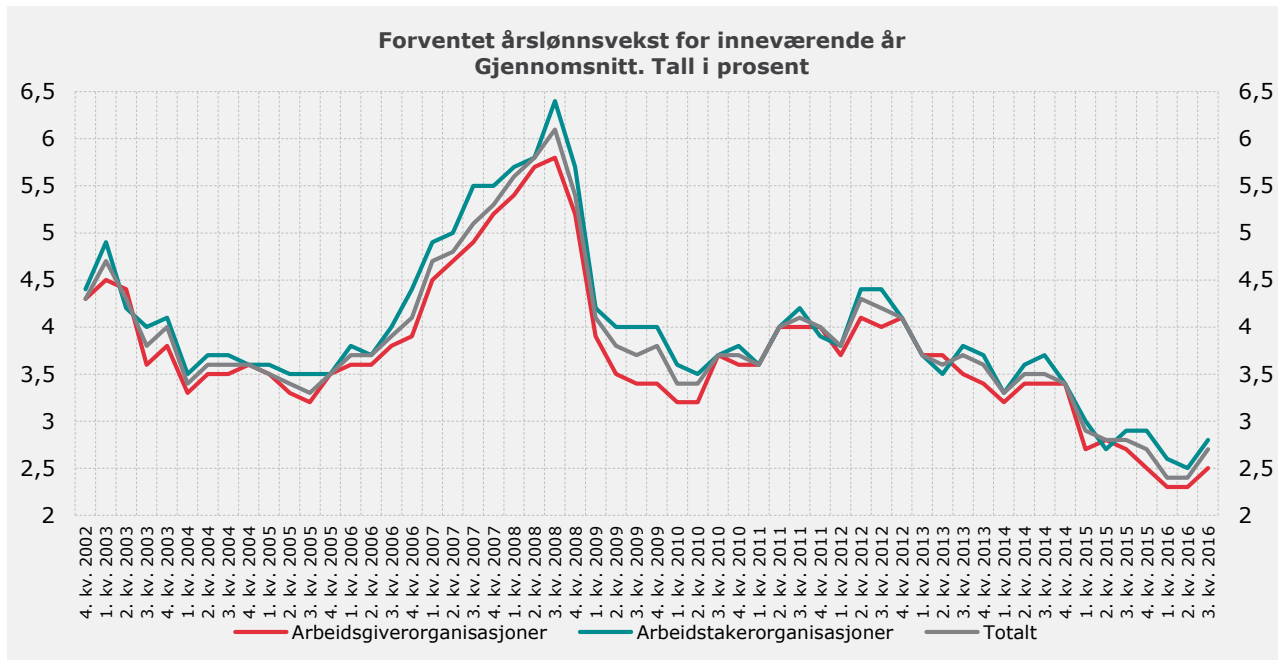
*N=19. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=1

**N=16. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=1

I tredje kvartal 2016 forventer partene i arbeidslivet en prisstigning om 5 år på 2,7 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en prisstigning om 5 år på 2,6 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjonene forventer en prisstigning om 5 år på 2,8 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 12: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir i inneværende år?

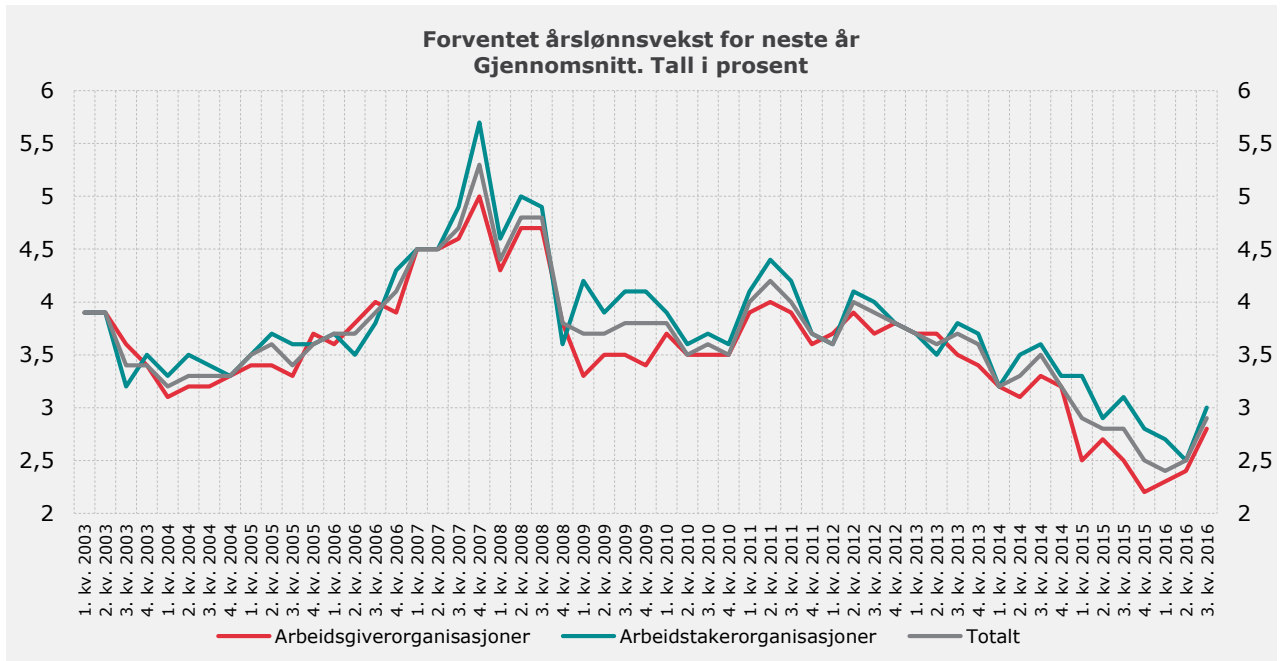
		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,5	+0,2
	Median	2,4	2,5	
	Laveste verdi	1,5	1,5	
	Høyeste verdi	3,3	3,8	
	Utvalg	19	19	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,8	+0,3
	Median	2,5	2,8	
	Laveste verdi	2,2	2,2	
	Høyeste verdi	3,0	4,1	
	Utvalg	18	16	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,7	+0,3
	Median	2,4	2,6	
	Laveste verdi	1,5	1,5	
	Høyeste verdi	3,3	4,1	
	Utvalg	37	35	

Forventet gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2016 blant partene i arbeidslivet er i tredje kvartal 2016 på 2,7 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en gjennomsnittlig årslønnsvekst i 2016 på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjonene forventer en gjennomsnittlig årslønnsvekst i 2016 på 2,8 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 13: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir neste år?

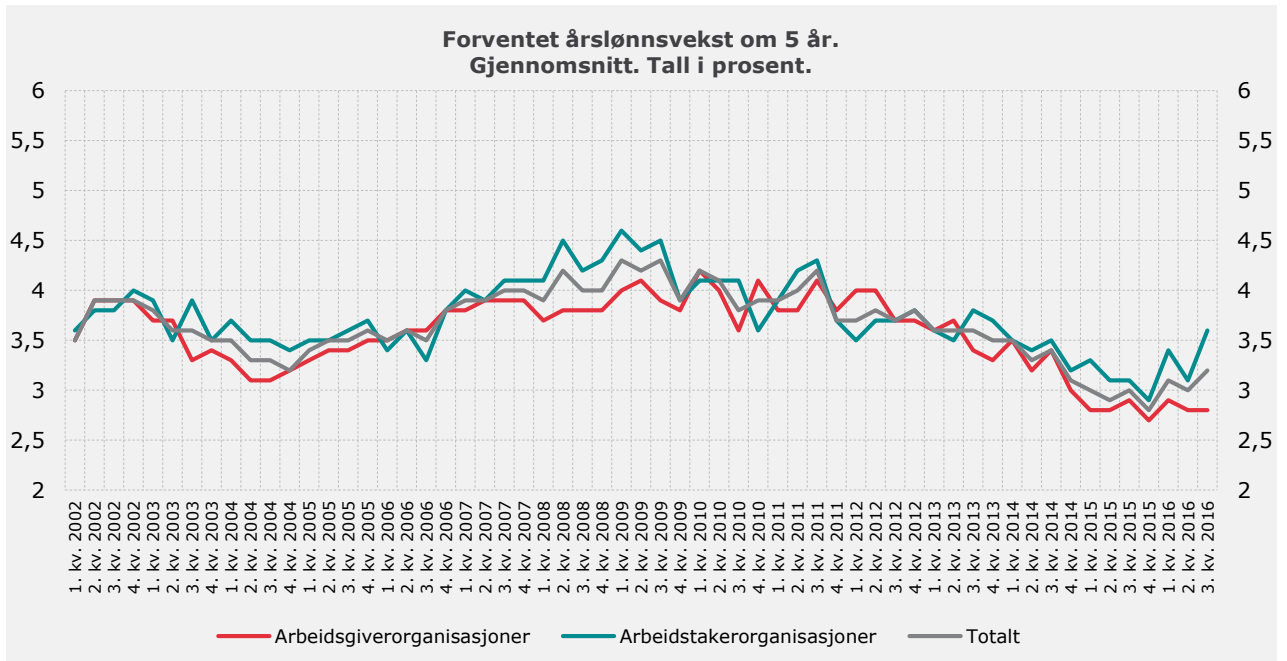
		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,4	2,8	+0,4
	Median	2,5	2,9	
	Laveste verdi	2,0	2,0	
	Høyeste verdi	3,9	4,1	
	Utvalg	18	18*	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,5	3,0	+0,5
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	1,5	2,0	
	Høyeste verdi	3,5	3,9	
	Utvalg	18	16	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	2,5	2,9	+0,4
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	1,5	2,0	
	Høyeste verdi	3,9	4,1	
	Utvalg	36	34	

*N=19. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=1, Ekstremverdier N=0

Forventet gjennomsnittlig årslønnsvekst for 2017 blant partene i arbeidslivet er på 2,9 prosent i tredje kvartal 2016, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonenes forventning er i tredje kvartal 2016 på 2,8 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjonenes forventning er på 3,0 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 14: PARTENE I ARBEIDSLIVET

Hva tror du gjennomsnittlig årslønnsvekst blir om 5 år?

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Arbeidsgiverorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	2,8	2,8	--
	Median	3,0	3,0	
	Laveste verdi	1,5	1,7	
	Høyeste verdi	4,1	4,2	
	Utvalg	17	17*	
Arbeidstakerorganisasjoner	Gjennomsnittlig verdi	3,1	3,6	+0,5
	Median	3,0	3,5	
	Laveste verdi	2,0	2,0	
	Høyeste verdi	4,0	8,0	
	Utvalg	16	14**	
Totalt for partene i arbeidslivet	Gjennomsnittlig verdi	3,0	3,2	+0,2
	Median	3,0	3,0	
	Laveste verdi	1,5	1,7	
	Høyeste verdi	4,1	8,0	
	Utvalg	33	31	

*N=19. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=2, Ekstremverdier N=0

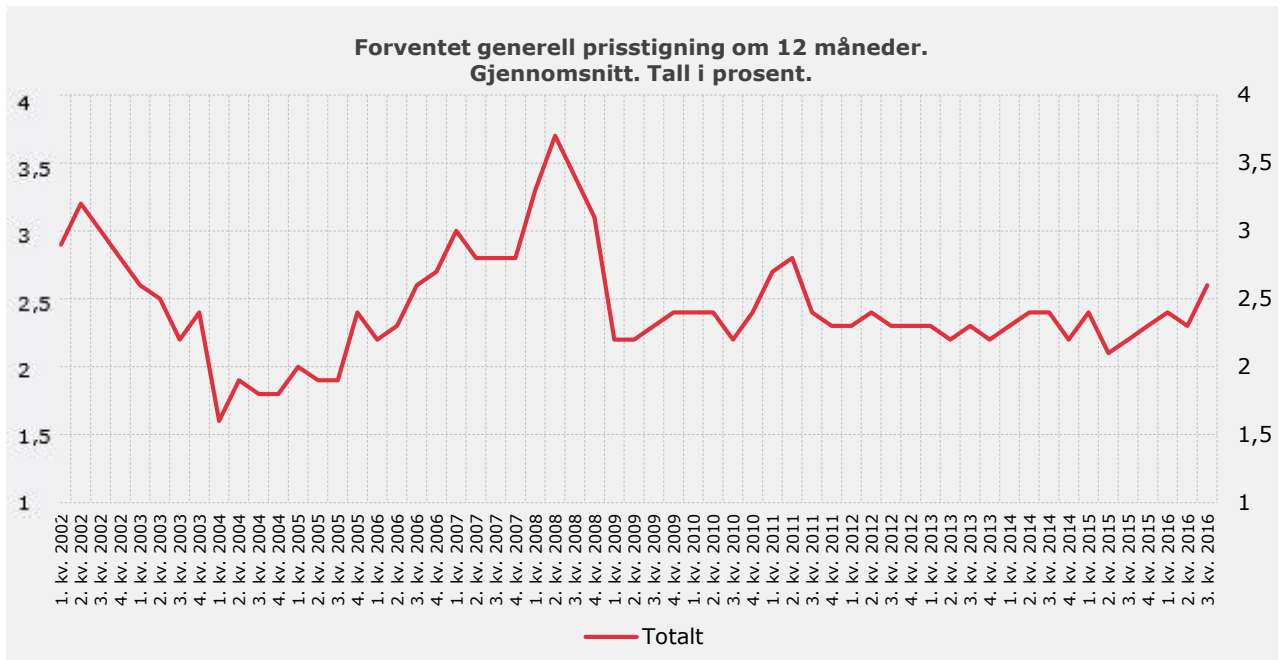
**N=16. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=2, Ekstremverdier N=0

Arbeidslivsorganisasjonenes forventninger til den gjennomsnittlige årslønnsveksten om 5 år (de langsiktige forventningene) er i tredje kvartal 2016 på 3,2 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Arbeidsgiverorganisasjonene forventer en gjennomsnittlig årslønnsvekst om 5 år på 2,8 prosent, uendret fra forrige kvartal. Arbeidstakerorganisasjonene forventer en årslønnsvekst om 5 år på 3,6 prosent, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

RESULTATER – NÆRINGSLIVSLEDERNE

Spørsmål 15: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 12 måneder, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,5	+0,3
	Median	2,0	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	10,0	8,0	
	Utvalg	186	210*	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,6	+0,3
	Median	2,2	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,5	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	260	280**	
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,6	+0,3
	Median	2,1	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	446	490	

*N=233. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=23, Ekstremverdier N=0

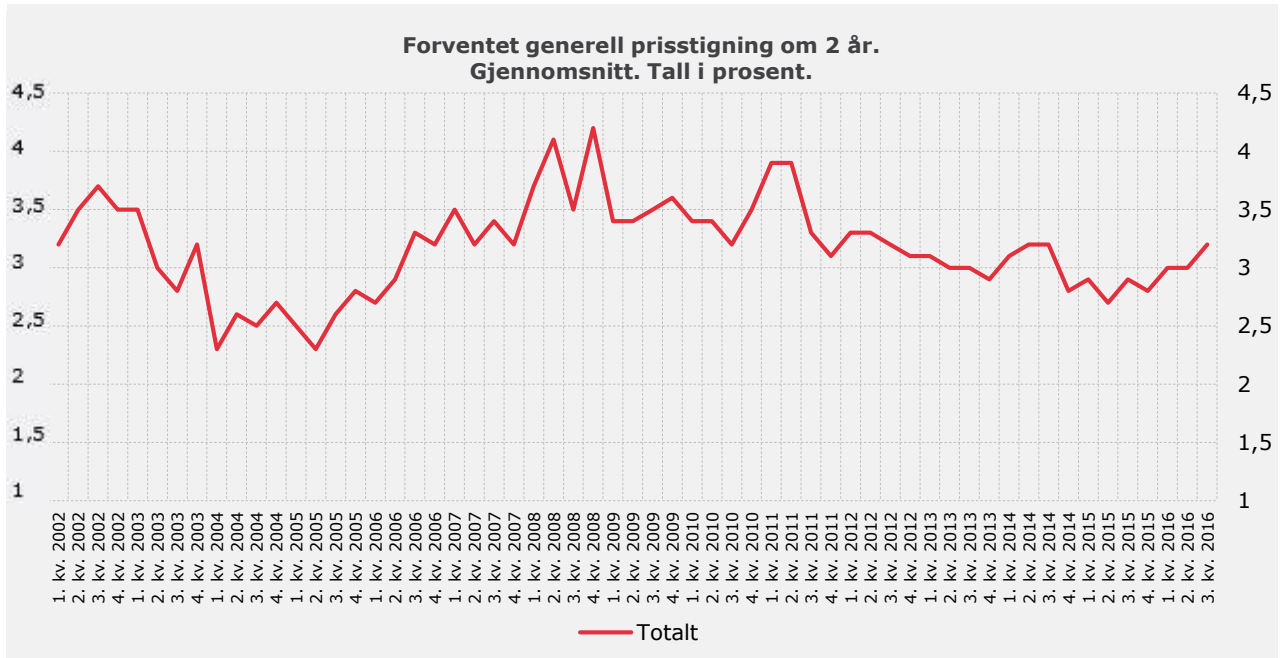
**N=319. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=38, Ekstremverdier N=1

I tredje kvartal 2016 forventer næringslivslederne en prisstigning på varer og tjenester om 12 måneder på 2,6 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventningene hos næringslivsledere fra bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 2,5 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Forventningene hos næringslivsledere fra bedrifter med 50 ansatte eller flere er på 2,6 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 16: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)¹.

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	2,9	3,2	+0,3
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	0,0	0,8	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	169	199*	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	3,0	3,1	+0,1
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	0,0	1,0	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	249	272**	
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	3,0	3,2	+0,2
	Median	2,5	3,0	
	Laveste verdi	0,0	0,8	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	418	470	

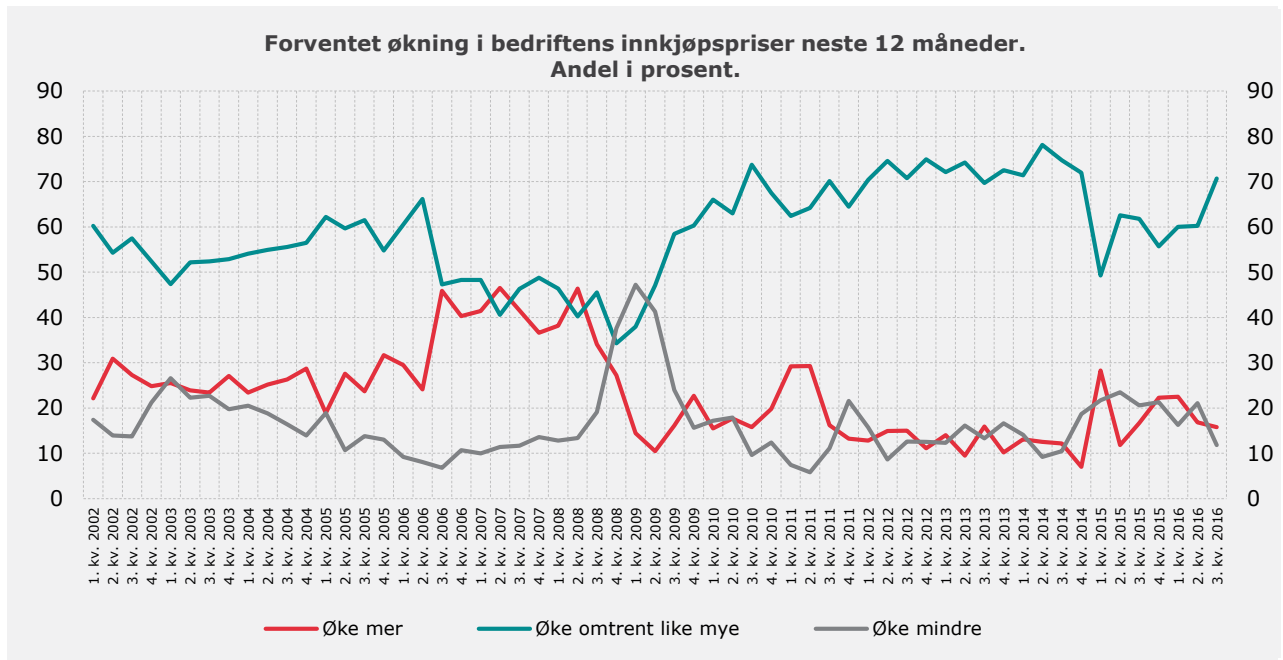
*N=233. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=34, Ekstremverdier N=0

**N=319. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=46, Ekstremverdier N=1

I tredje kvartal 2016 forventer næringslivslederne en prisstigning på varer og tjenester om 2 år på 3,2 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med færre enn 50 ansatte forventer en prisstigning om 2 år på 3,2 prosent, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens bedriftene med 50 ansatte eller flere forventer en prisstigning om 2 år på 3,1 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 17: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Forventer du at bedriftens innkjøpspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?

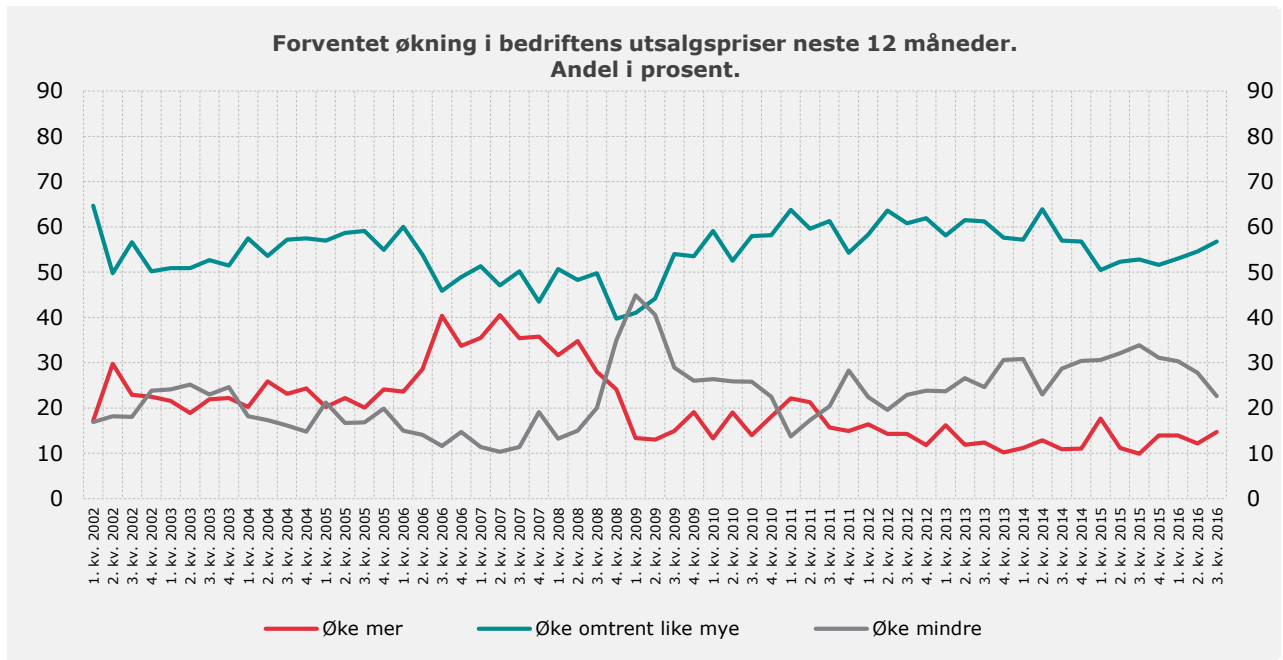

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Øke mer	20,3	14,3	-6,0
	Øke omtrent like mye	59,4	73,7	+14,3
	Øke mindre	18,6	11,0	-7,6
	Utvalg	214	233	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Øke mer	14,3	16,9	+2,6
	Øke omtrent like mye	60,8	68,5	+7,7
	Øke mindre	22,8	12,5	-10,3
	Utvalg	296	319	
Totalt	Øke mer	16,8	15,8	-1,0
	Øke omtrent like mye	60,2	70,7	+10,5
	Øke mindre	21,1	11,8	-9,3
	Utvalg	510	552	

Andelen næringslivsledere som forventer at innkjøpsprisen vil øke mer de neste 12 månedene er i tredje kvartal 2016 på 15,8 prosent, en nedgang på 1,0 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at innkjøpsprisen vil øke mindre er på 11,8 prosent, en nedgang på 9,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at innkjøpsprisen vil øke omtrent like mye er på 70,7 prosent, opp 10,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 18: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Forventer du at bedriftens utsalgspriser vil øke mer, omtrent like mye eller øke mindre de neste 12 månedene som i siste 12-måneders periode?

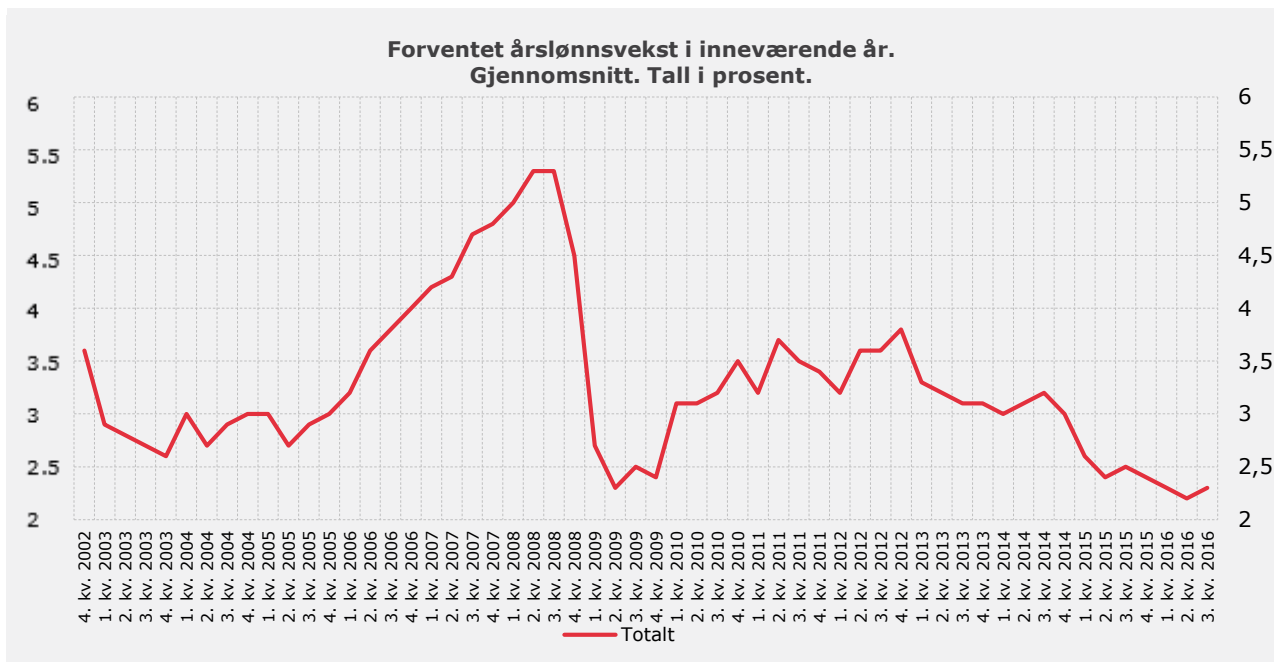
		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Øke mer	10,5	13,2	+2,7
	Øke omtrent like mye	55,5	57,3	+1,8
	Øke mindre	29,8	25,2	-4,6
	Utvalg	214	233	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Øke mer	13,3	15,8	+2,5
	Øke omtrent like mye	54,0	56,3	+2,3
	Øke mindre	26,4	20,6	-5,8
	Utvalg	296	319	
Totalt	Øke mer	12,2	14,7	+2,5
	Øke omtrent like mye	54,6	56,8	+2,2
	Øke mindre	27,8	22,6	-5,2
	Utvalg	510	552	

Andelen næringslivsledere som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke mer de neste 12 månedene i tredje kvartal 2016 er på 14,7 prosent, opp 2,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke mindre er på 22,6 prosent, en nedgang på 5,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at bedriftens utsalgspriser vil øke omtrent like mye er på 56,8 prosent, opp 2,2 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 19: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva forventer du at årslønnsveksten i din bedrift vil bli i inneværende år?

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	2,1	2,4	+0,3
	Median	2,2	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	198	217*	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,3	+0,1
	Median	2,4	2,5	
	Laveste verdi	0,0	-5,0	
	Høyeste verdi	5,0	10,0	
	Utvalg	272	304**	
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,3	+0,1
	Median	2,4	2,5	
	Laveste verdi	0,0	-5,0	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	471	521	

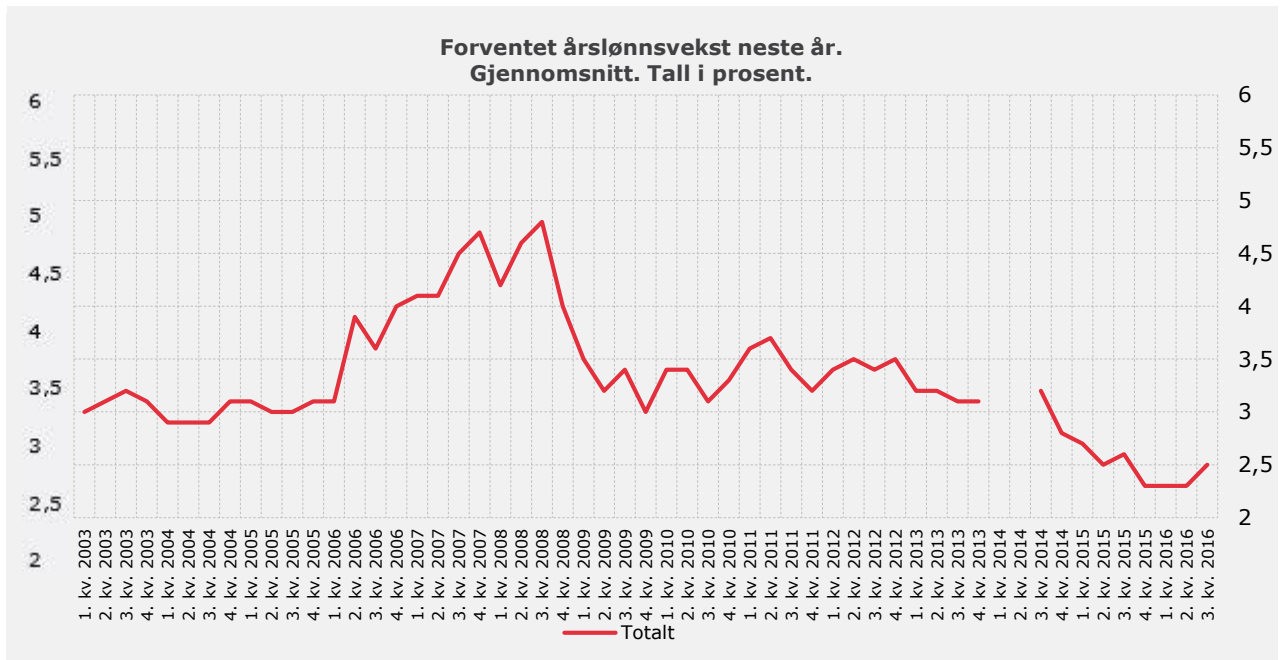
*N=233. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=16, Ekstremverdier N=0

**N=319. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=15, Ekstremverdier N=1

I tredje kvartal 2016 forventer næringslivslederne en årslønnsvekst for 2016 i egen bedrift på 2,3 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med færre enn 50 ansatte forventer en årslønnsvekst i 2016 på 2,4 opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med 50 ansatte eller flere forventer en årslønnsvekst på 2,3 prosent i 2016, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 20: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Hva forventer du at årslønnsveksten i din bedrift vil bli neste år?

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Gjennomsnittlig verdi	2,2	2,6	+0,4
	Median	2,1	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	3,0	10,0	
	Utvalg	192	220*	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,4	+0,1
	Median	2,5	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	10,0	7,0	
	Utvalg	267	298**	
Totalt	Gjennomsnittlig verdi	2,3	2,5	+0,2
	Median	2,3	2,5	
	Laveste verdi	0,0	0,0	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	459	518	

*N=233. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=13, Ekstremverdier N=0

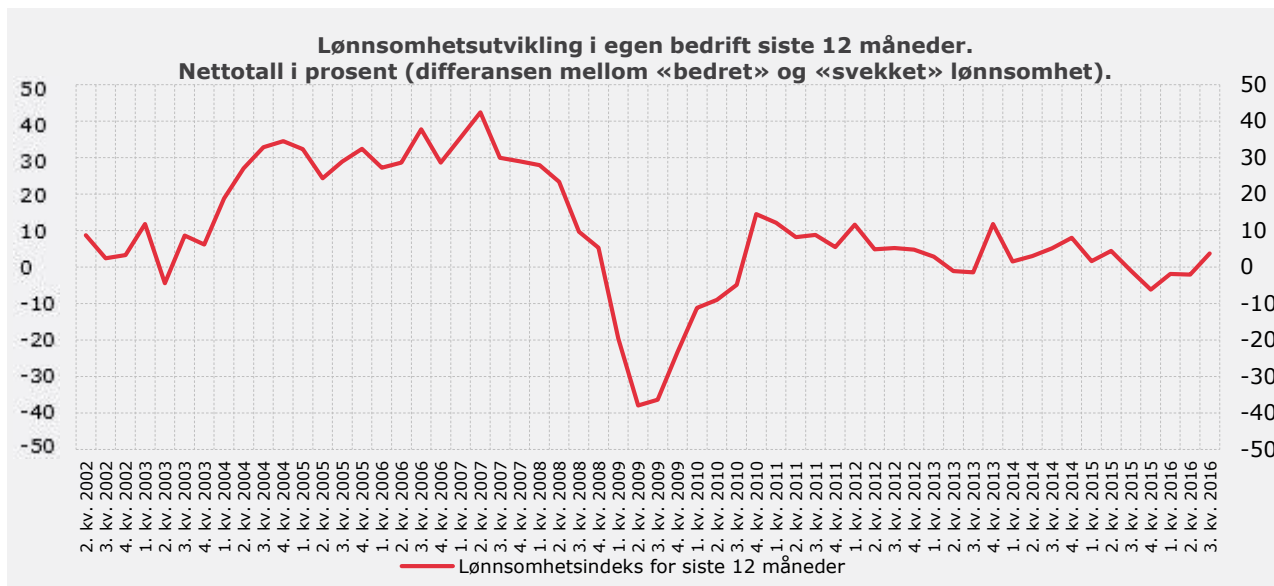
**N=319. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=20, Ekstremverdier N=1

I tredje kvartal 2016 forventer næringslivslederne at årslønnsveksten i egen bedrift for neste år (dvs. i 2017) blir på 2,5 prosent, opp 0,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med færre enn 50 ansatte forventer en årslønnsvekst neste år på 2,6 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Bedrifter med 50 ansatte eller flere forventer en årslønnsvekst for neste år på 2,4 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 21: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Har lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), blitt bedre, vært uendret eller blitt svekket de siste 12 månedene?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)².

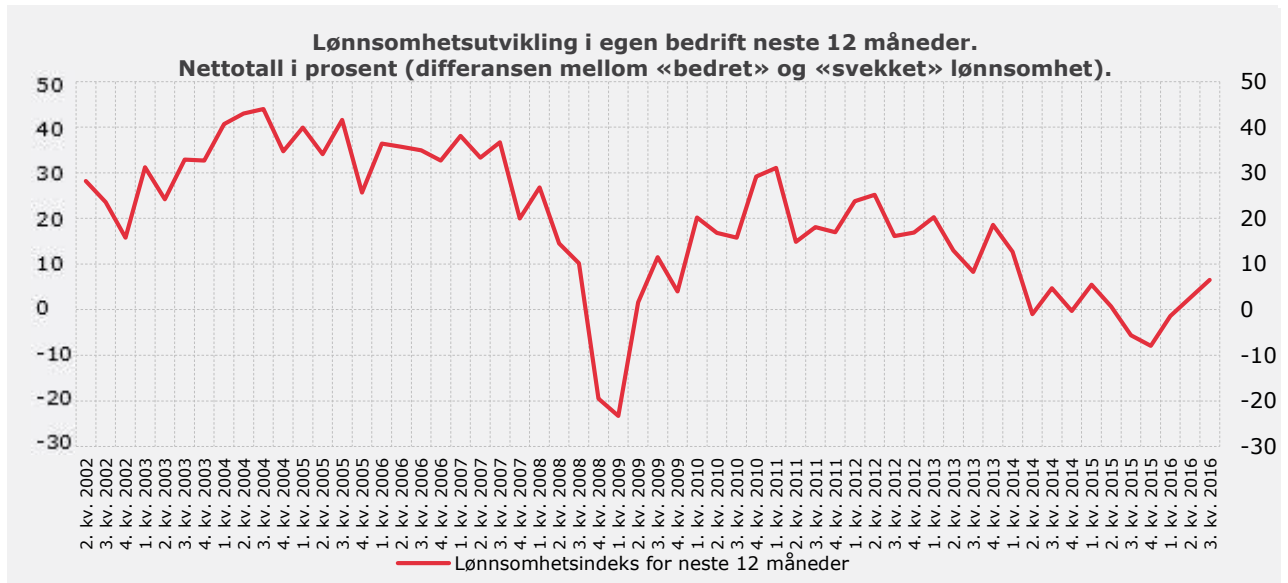
		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Bedret lønnsomhet	29,8	33,3	+3,5
	Uendret lønnsomhet	31,4	27,5	-3,9
	Svekket lønnsomhet	35,0	35,6	+0,6
	Nettotall (lønnsomhetsindeks)	-5,2	-2,3	+2,9
	Utvalg	214	233	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Bedret lønnsomhet	31,2	35,6	+4,4
	Uendret lønnsomhet	30,5	30,5	--
	Svekket lønnsomhet	31,1	27,4	-3,7
	Nettotall (lønnsomhetsindeks)	0,1	8,2	+8,1
	Utvalg	296	319	
Totalt	Bedret lønnsomhet	30,6	34,6	+4,0
	Uendret lønnsomhet	30,9	29,3	-1,6
	Svekket lønnsomhet	32,7	30,9	-1,8
	Nettotall (lønnsomhetsindeks)	-2,1	3,7	+5,8
	Utvalg	510	552	

Lønnsomhetsindeksen for de siste 12 månedene er på 3,7 poeng i tredje kvartal 2016, opp 5,8 poeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen siste 12 måneder for bedrifter med færre enn 50 ansatte er på -2,3 poeng, opp 2,9 poeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen for bedrifter med 50 ansatte eller flere er i tredje kvartal 2016 på 8,2 poeng, opp 8,1 poeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 22: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Tror du lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), vil bli bedre, holde seg uendret eller vil bli svekket de neste 12 månedene?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)³.

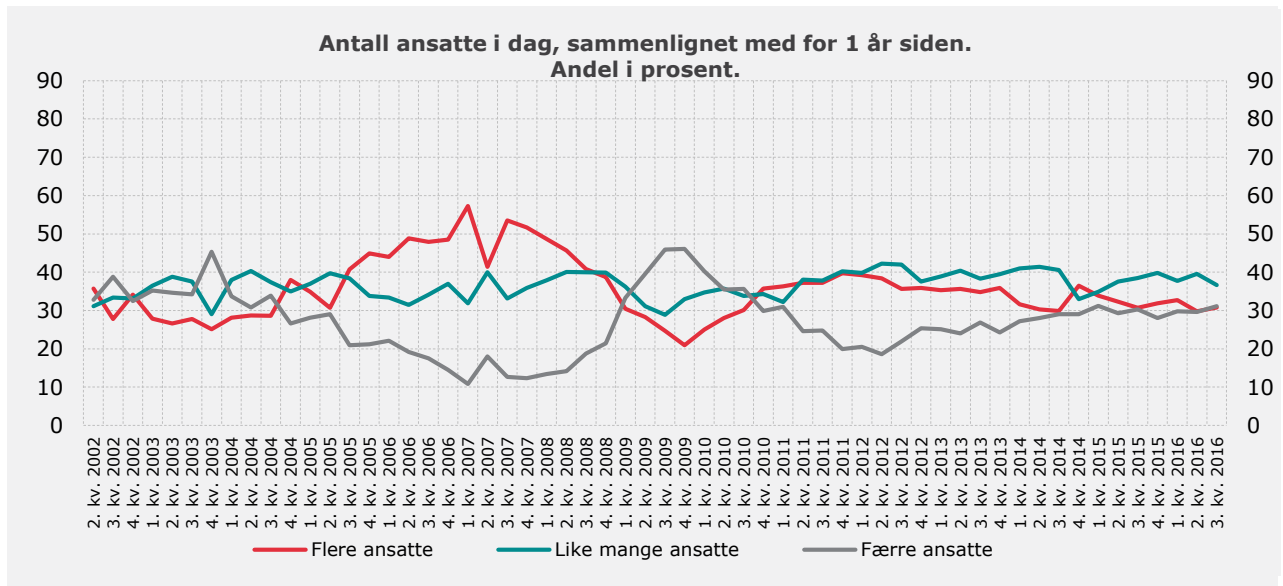
		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Bedret lønnsomhet	25,4	28,0	+2,6
	Vil holde seg uendret	41,8	48,3	+6,5
	Svekket lønnsomhet	27,8	20,1	-7,7
	Nettotall (lønnsomhetsindeks)	-2,4	7,9	+10,3
	Utvalg	214	233	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Bedret lønnsomhet	26,4	26,2	-0,2
	Vil holde seg uendret	44,9	46,5	+1,6
	Svekket lønnsomhet	20,2	20,6	+0,4
	Nettotall (lønnsomhetsindeks)	6,2	5,6	-0,6
	Utvalg	296	319	
Totalt	Bedret lønnsomhet	26,0	26,9	+0,9
	Vil holde seg uendret	43,6	47,3	+3,7
	Svekket lønnsomhet	23,4	20,4	-3,0
	Nettotall (lønnsomhetsindeks)	2,6	6,5	+3,9
	Utvalg	510	552	

Lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene er i tredje kvartal 2016 på 6,5 poeng, opp 3,9 poeng fra forrige kvartal. Lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene blant bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 7,9 poeng, opp 10,3 poeng fra forrige kvartal, mens lønnsomhetsindeksen for de neste 12 månedene blant bedrifter med 50 ansatte eller flere er på 5,6 poeng, en nedgang på 0,6 poeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 23: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Sammenlignet med 12 måneder tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, like mange ansatte eller færre ansatte?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁴.

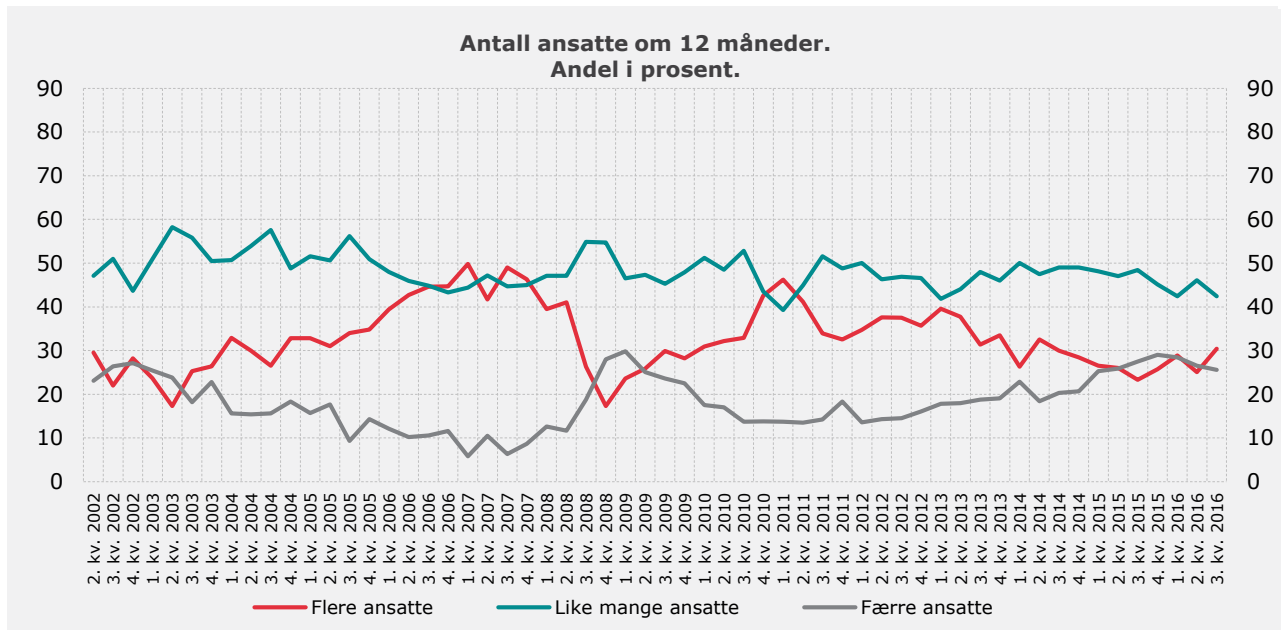

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Flere ansatte	33,9	31,4	-2,5
	Like mange ansatte	39,5	42,1	+2,6
	Færre ansatte	26,6	25,4	-1,2
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	7,3	6,0	-1,3
	Utvalg	214	233	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Flere ansatte	26,8	30,4	+3,6
	Like mange ansatte	39,7	32,5	-7,2
	Færre ansatte	31,8	35,2	+3,4
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	-5,0	-4,8	+0,2
	Utvalg	296	319	
Totalt	Flere ansatte	29,8	30,8	+1,0
	Like mange ansatte	39,6	36,6	-3,0
	Færre ansatte	29,6	31,1	+1,5
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	0,2	-0,3	-0,5
	Utvalg	510	552	

Andelen av næringslivslederne som oppgir at de har flere ansatte nå enn hva de hadde for 12 måneder siden er i tredje kvartal 2016 på 30,8 prosent, opp 1,0 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som oppgir at de har færre ansatte nå enn hva de hadde for 12 måneder siden er på 31,1 prosent, opp 1,5 prosentpoeng fra forrige kvartal. Netto for første kvartal 2016 (flere ansatte – færre ansatte) er på -0,3 poeng, en nedgang på 0,5 poeng fra forrige kvartal. Netto blant bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 6,0 poeng, en nedgang på 1,3 poeng fra forrige kvartal, mens netto blant bedrifter med 50 ansatte eller flere er på -4,8 poeng, opp 0,2 poeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 24: NÆRINGSLIVSLEDERNE

Tror du bedriften om 12 måneder vil ha flere ansatte enn i dag, like mange eller færre ansatte?

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Bedrifter med færre enn 50 ansatte	Flere ansatte	26,1	33,0	+6,9
	Like mange ansatte	50,9	45,4	-5,5
	Færre ansatte	22,1	20,5	-1,6
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	4,0	11,5	+7,5
	Utvalg	214	233	
Bedrifter med 50 ansatte eller flere	Flere ansatte	24,3	28,5	+4,2
	Like mange ansatte	42,7	40,1	-2,6
	Færre ansatte	29,6	29,4	-0,2
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	-5,3	-0,9	+4,4
	Utvalg	296	319	
Totalt	Flere ansatte	25,1	30,4	+5,3
	Like mange ansatte	46,1	42,4	-3,7
	Færre ansatte	26,5	25,6	-0,9
	Netto (flere ansatte – færre ansatte)	-1,4	4,8	+6,2
	Utvalg	510	552	

En andel på 30,4 prosent av næringslivslederne oppgir i tredje kvartal 2016 at de forventer å ha flere ansatte om 12 måneder, opp 5,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer å ha færre ansatte om 12 måneder er på 25,6 prosent, en nedgang på 0,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. Netto (flere ansatte – færre ansatte) utgjør 4,8 poeng, opp 6,2 poeng fra forrige kvartal. Netto blant bedrifter med færre enn 50 ansatte er på 11,5 poeng, opp 7,5 poeng fra forrige kvartal, mens netto blant bedrifter med 50 ansatte eller flere er på -0,9 poeng, opp 4,4 poeng fra forrige kvartal.

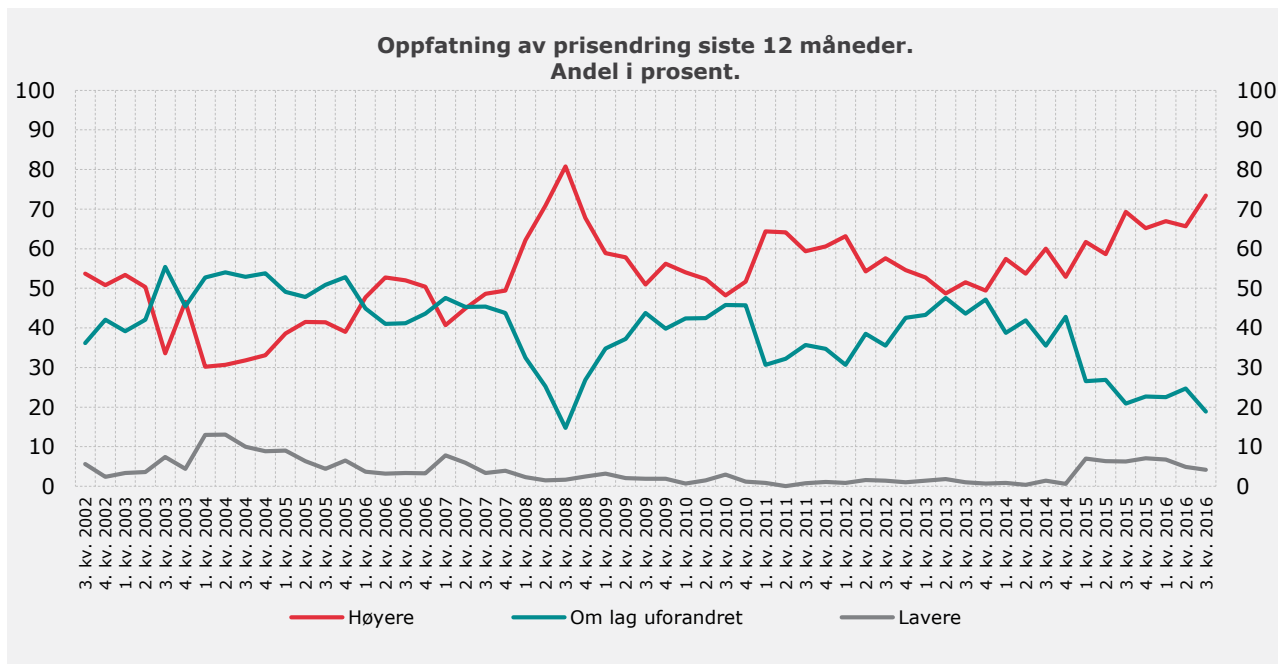
RESULTATER – HUSHOLDNINGENE

Spørsmål 25: HUSHOLDNINGENE

Sammenliknet med for 12 måneder siden, tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er høyere, om lag uforandret eller lavere nå?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁵.

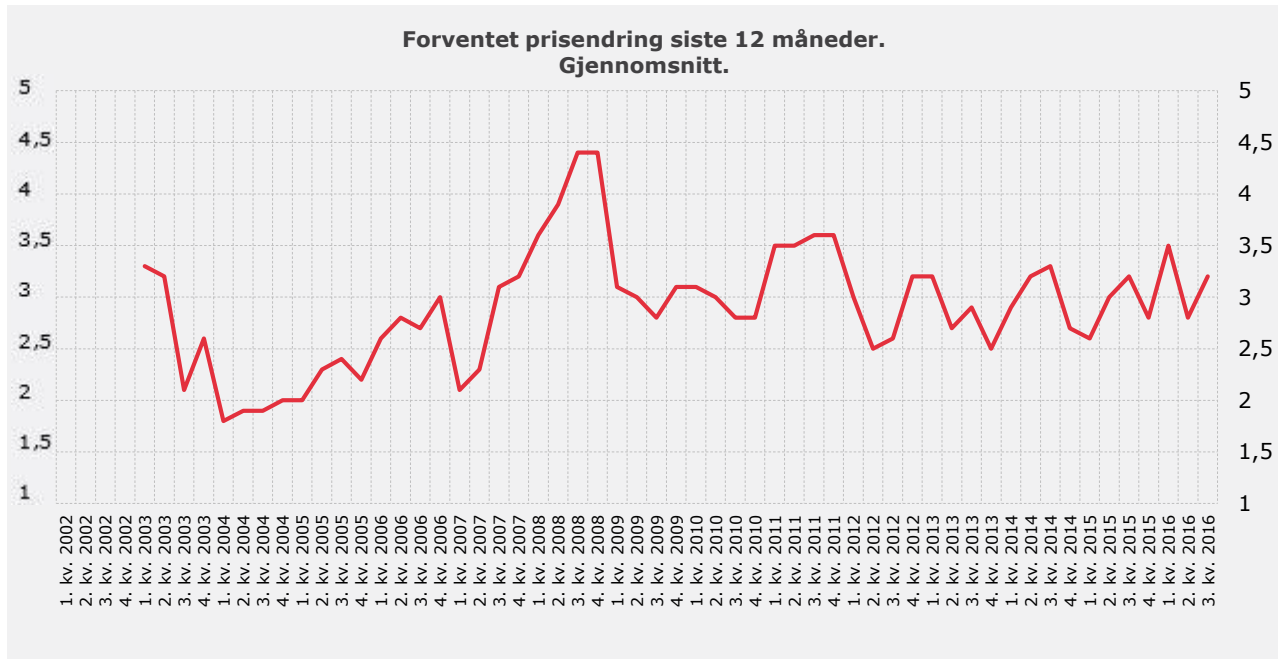
		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Husholdning ene	Høyere	65,7	73,4	+7,7
	Omtrent uforandret	24,7	18,9	-5,8
	Lavere	4,9	4,2	-0,7
	Utvalg	1027	1050	

I tredje kvartal 2016 er det en andel på 73,4 prosent av husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester er høyere nå enn for 12 måneder siden, opp 7,7 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 18,9 prosent oppfatter prisene som omtrent uforandret, en nedgang på 5,8 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens en andel på 4,2 prosent tror at prisene på varer og tjenester er lavere nå enn for 12 måneder siden, en nedgang på 0,7 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 26: HUSHOLDNINGENE

Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent? (Hvis svart høyere/lavere på spørsmål 25)

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁶.

	2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Husholdningene			
Gjennomsnittlig verdi	2,8	3,2	+0,4
Median	2,5	3,0	
Laveste verdi	-10,0	-11,0	
Høyeste verdi	10,0	11,0	
Utvalg	535	604*	

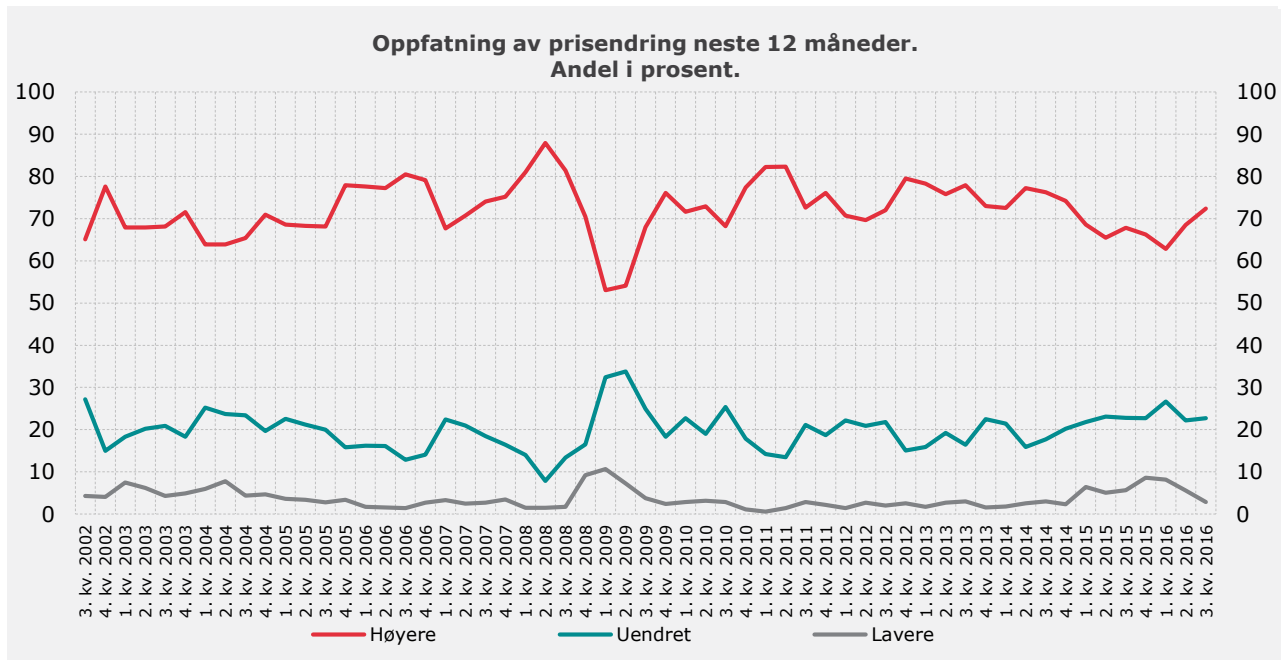
*N=693. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=46, Ekstremverdier N=43

Oppfattet prisendring i prosent siste 12 måneder blant husholdningene er i tredje kvartal 2016 på 3,2 prosent, opp 0,4 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 27: HUSHOLDNINGENE

Tror du at prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁷.

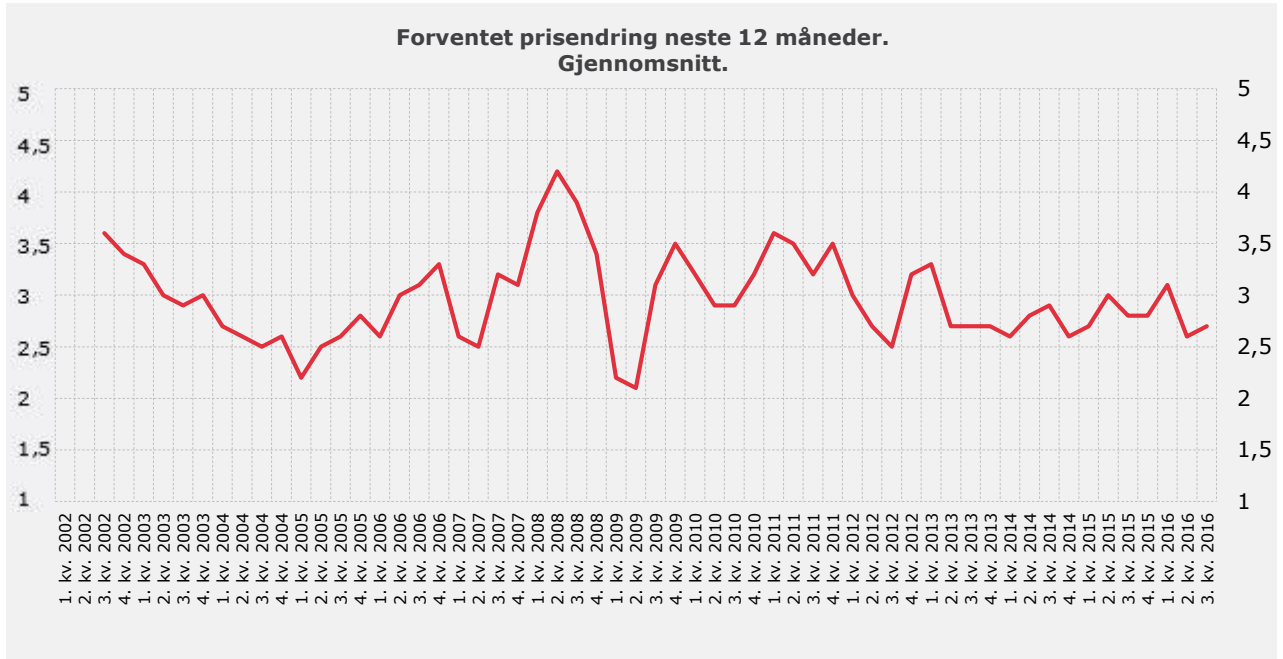
		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Husholdningene	Høyere	68,5	72,4	+3,9
	Uendret	22,2	22,7	+0,5
	Lavere	5,6	2,9	-2,7
	Utvalg	1027	1050	

En andel på 72,4 prosent av husholdningene tror i tredje kvartal 2016 at prisene på varer og tjenester vil bli høyere i løpet av de neste 12 månedene, opp 3,9 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 22,7 prosent tror at prisene på varer og tjenester vil være uendret, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens en andel på 2,9 prosent tror at prisene vil bli lavere i løpet av de neste 12 månedene, en nedgang 2,7 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 28: HUSHOLDNINGENE

Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent? (Hvis svart høyere/lavere på spørsmål 27)

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁸.

	2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Husholdningene			
Gjennomsnittlig verdi	2,6	2,7	+0,1
Median	2,0	2,0	
Laveste verdi	-10,0	-10,0	
Høyeste verdi	10,0	10,0	
Utvalg	589	630*	

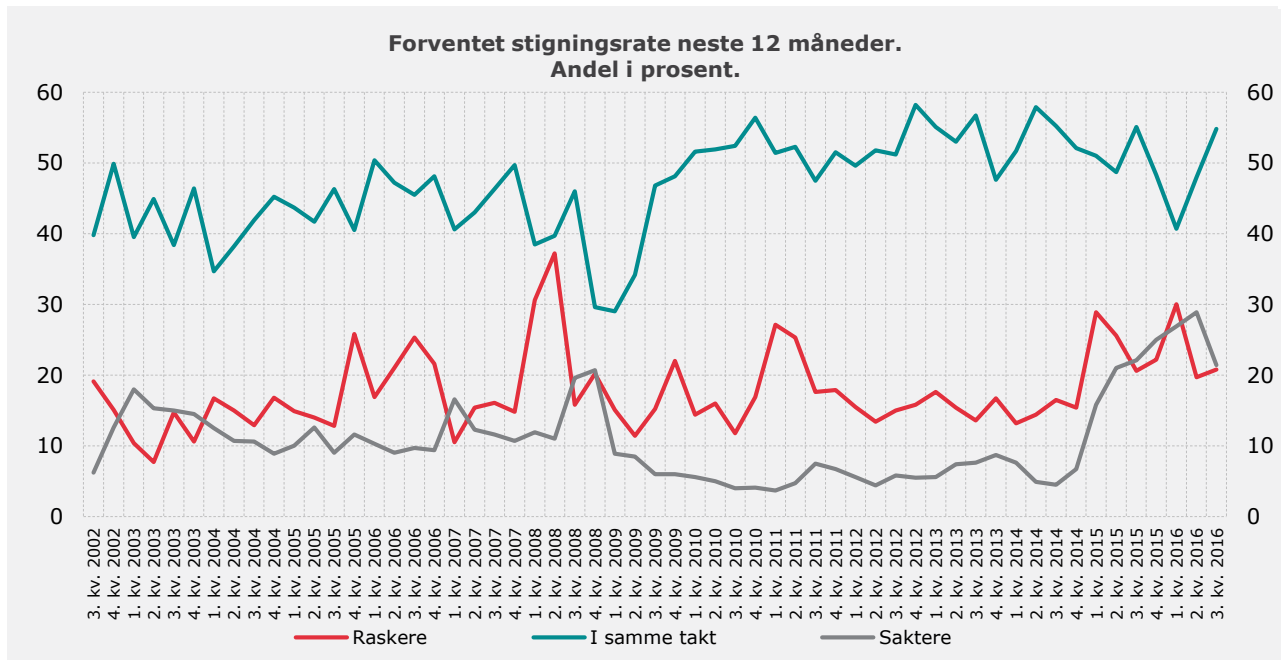
*N=790. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=127, Ekstremverdier N=33

Forventning til prisendring på varer og tjenester om 12 måneder blant husholdninger er i tredje kvartal 2016 på 2,7 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 29: HUSHOLDNINGENE

Vil prisene stige raskere, i samme takt som i dag eller saktere? (Hvis svart høyere på spørsmål 27)

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar)⁹.

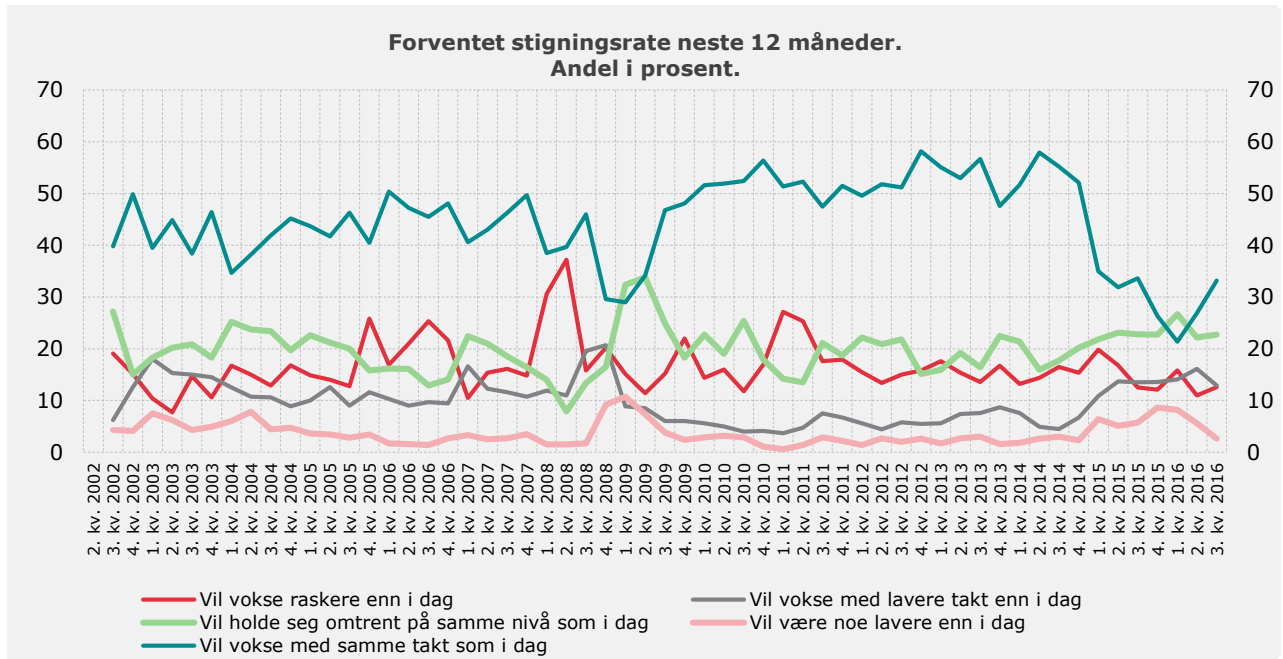

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Husholdningene	Raskere	19,7	20,8	+1,1
	I samme takt	48,0	54,8	+6,8
	Saktere	28,9	21,4	-7,5
	Utvalg	574	636	

Blant husholdningene som tror at prisene på varer og tjenester i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, er det en andel på 20,8 prosent som forventer at prisene vil stige raskere enn i dag, opp 1,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 54,8 prosent forventer at prisene vil stige i samme takt som i dag, opp 6,8 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at prisene vil stige saktere enn i dag i løpet av de neste 12 månedene er på 21,4 prosent, en nedgang på 7,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 30: HUSHOLDNINGENE

Grafen under illustrerer husholdningenes forventninger til prisendring i løpet av de neste 12 månedene. Grafikken er konstruert fra en kombinasjon av svarene på spørsmål 27 og spørsmål 29.

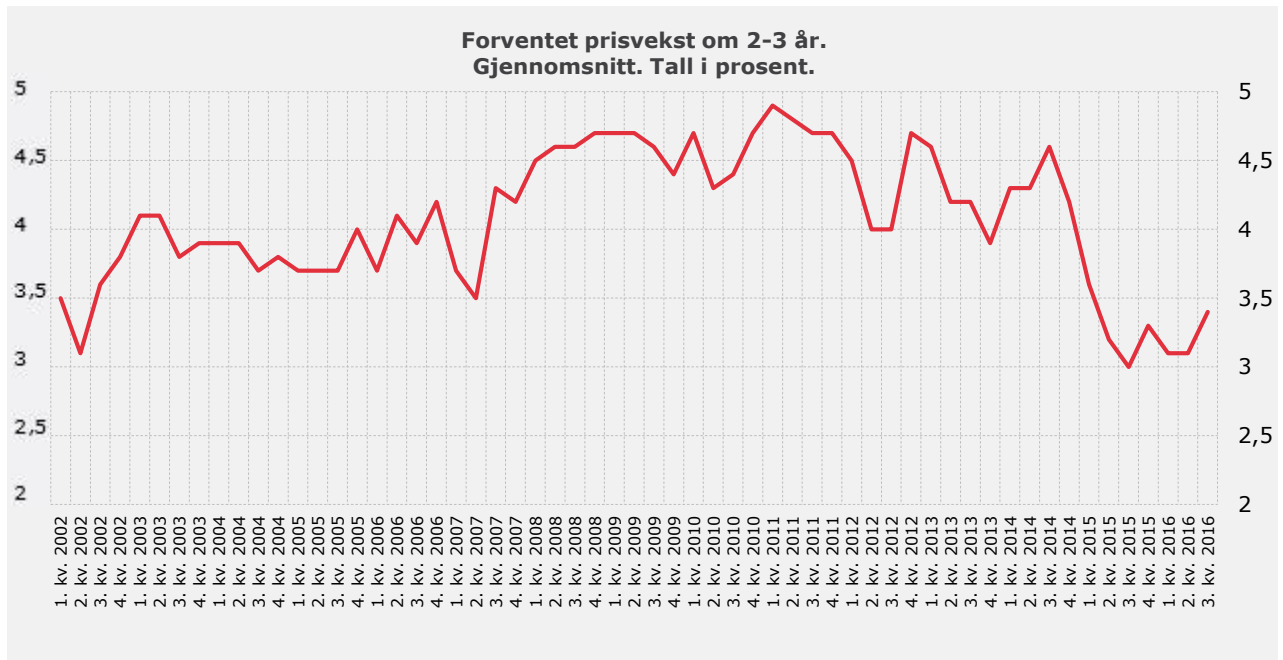
	2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Husholdningene			
Vil vokse raskere enn i dag	11,0	12,6	+1,6
Vil vokse med samme takt som i dag	26,9	33,2	+6,3
Vil vokse med lavere takt enn i dag	16,1	12,9	-3,2
Vil holde seg omtrent på samme nivå	22,2	22,7	+0,5
Vil være noe lavere enn i dag	5,6	2,6	-3,0
Utvalg	1027	1050	

En andel på 12,6 prosent av husholdningene forventer i tredje kvartal 2016 at prisene de neste 12 månedene vil vokse raskere enn i dag, opp 1,6 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 33,2 prosent forventer at prisene vil vokse med samme takt som i dag, opp 6,3 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen som forventer at prisene vil vokse med lavere takt enn i dag er i tredje kvartal 2016 på 12,9 prosent, en nedgang på 3,2 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 22,7 prosent forventer at prisene vil holde seg omtrent på samme nivå som i dag, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal, mens andelen som forventer at prisene på varer og tjenester de neste 12 månedene vil være noe lavere enn i dag er på 2,6 prosent, en nedgang på 3,0 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 31: HUSHOLDNINGENE

Hvor mye tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, vil stige årlig om 2-3 år, målt i prosent?

(Spørsmålet ble marginalt endret fra og med 1. kvartal 2015 – se teknisk kommentar) ¹⁰.

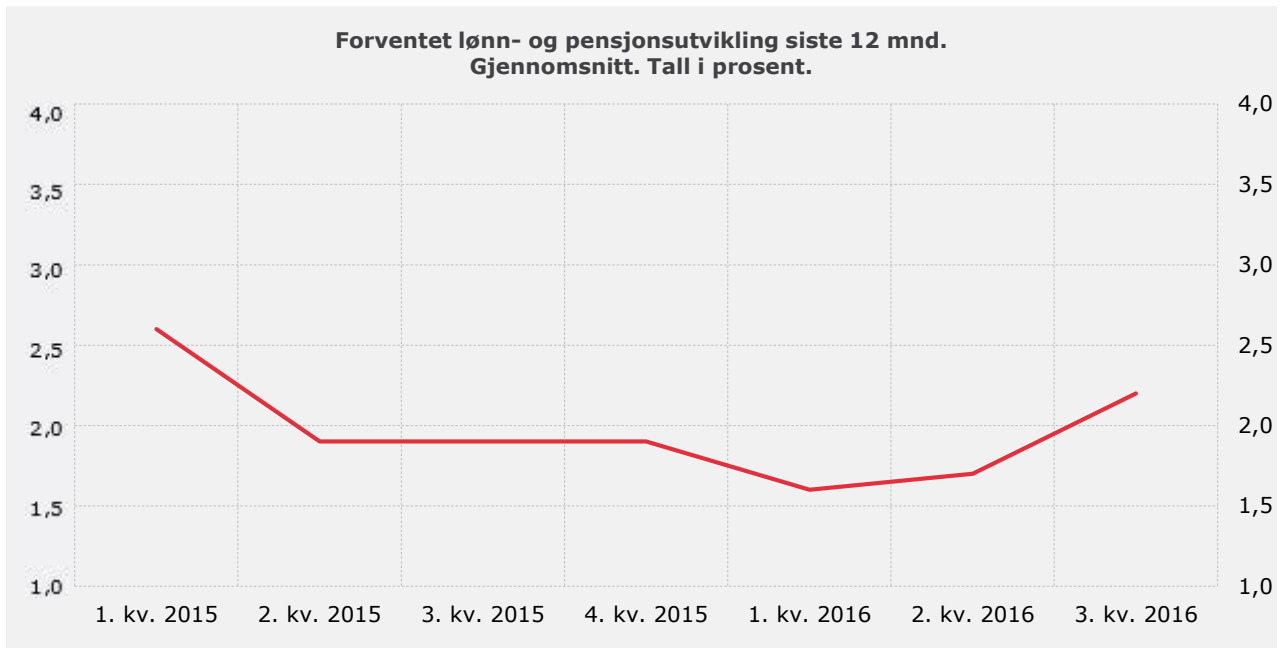
	2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Husholdningene			
Gjennomsnittlig verdi	3,1	3,4	+0,3
Median	2,5	3,0	
Laveste verdi	-2,0	-4,0	
Høyeste verdi	10,0	11,0	
Utvalg	749	775*	

*N=1050. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=221, Ekstremverdier N=54

Forventet årlig prisvekst om 2-3 år blant husholdningene er på 3,4 prosent i tredje kvartal 2016, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 32: HUSHOLDNINGENE

Sammenliknet med for 12 måneder siden, hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon har endret seg?

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Husholdning ene	Gjennomsnittlig verdi	1,7	2,2	+0,5
	Median	1,5	2,0	
	Laveste verdi	-10,0	-5,0	
	Høyeste verdi	10,0	10,0	
	Utvalg	789	842*	

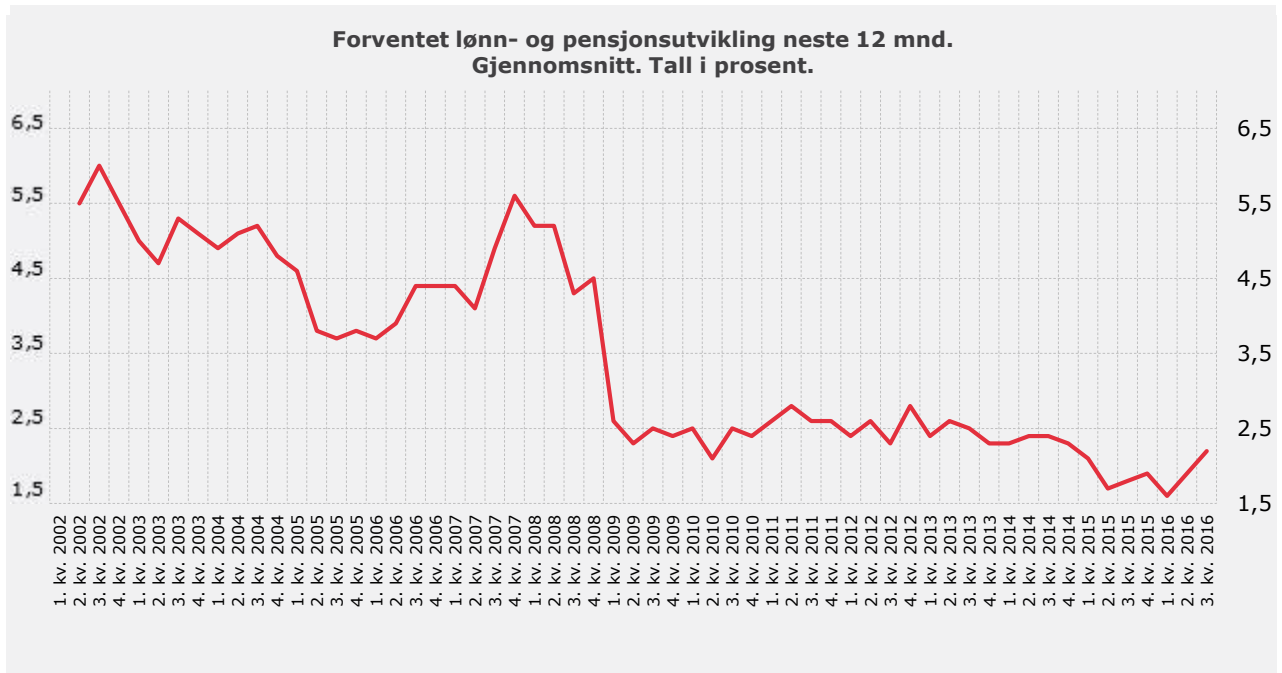
*N=1050. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=166, Ekstremverdier N=42

Husholdningene opplever i tredje kvartal 2016 at egen lønn eller pensjon har økt med 2,2 prosent i løpet av de siste 12 månedene, opp 0,5 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 33: HUSHOLDNINGENE

Omtrent hvor mange prosent tror du din lønn eller pensjon vil endres de neste 12 månedene?

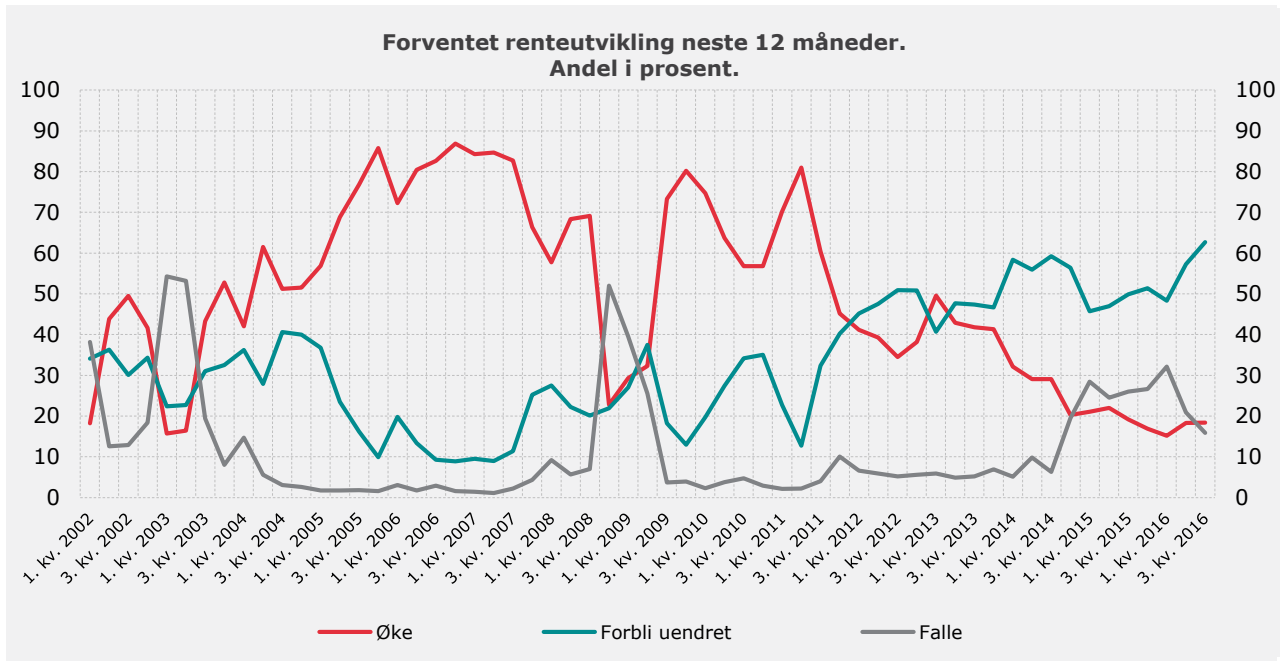
		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Husholdningene	Gjennomsnittlig verdi	1,9	2,2	+0,3
	Median	2,0	2,0	
	Laveste verdi	-5,0	-2,0	
	Høyeste verdi	11,0	10,0	
	Utvalg	795	874*	

*N=1050. Utvalget presentert ekskluderer respondenter som har svart: Vet ikke/ønsker ikke svare N=154, Ekstremverdier N=22

Forventet lønns- og pensjonsutvikling de neste 12 månedene blant husholdningene er på 2,2 prosent i tredje kvartal 2016, opp 0,3 prosentpoeng fra forrige kvartal.

Spørsmål 34: HUSHOLDNINGENE

Tror du nivået på innskudds- og lånerenter vil øke, forbli uendret eller falle de neste 12 månedene?

		2. KV. 2016	3. KV. 2016	ENDRING
Husholdningene	Øke	18,3	18,4	+0,1
	Forbli uendret	57,3	62,7	+5,4
	Falle	20,9	15,9	-5,0
	Utvalg	1027	1050	

Andelen av husholdningene som i tredje kvartal 2016 forventer at nivået på innskudds- og lånerenter vil øke i løpet av de neste 12 månedene er på 18,4 prosent, opp 0,1 prosentpoeng fra forrige kvartal. En andel på 62,7 prosent av husholdningene forventer at innskudds- og lånerenter vil forbli uendret, opp 5,4 prosentpoeng fra forrige kvartal. Andelen av husholdningene som forventer at nivået på innskudds- og lånerenter vil falle i løpet av de neste 12 månedene er på 15,9 prosent i tredje kvartal 2016, en nedgang på 5,0 prosentpoeng fra forrige kvartal.

TEKNISKE KOMMENTARER – ØKONOMENE OG PARTENE I ARBEIDSLIVET

UTVALG OG UTVALGSMETODE	<p>Utvalget består av eksperter i finansnæringen, akademien og partene i arbeidslivet, vervet av Epinion via e-post, samt fra respondentlister fra tidligere gjennomførte undersøkelser. Listene er korrigert for respondenter som ikke lenger er relevante, eller som ikke lenger ønsker å delta.</p>
ANTALL INTERVJU	<p>I denne undersøkelsen er det gjennomført totalt 94 intervju blant økonomer innenfor akademien og finansnæringen, samt representanter for partene i sentrale arbeidslivsorganisasjoner.</p> <p>Det er gjennomført 59 intervju med økonomer og 35 med representanter fra partene i arbeidslivet.</p>
VEKTING	<p>Resultatene i denne undersøkelsen er ikke vektet.</p>
DATAINNSAMLINGS METODE	<p>Feltarbeidet er gjennomført på web ved bruk av datainnsamlingsverktøyet IBM-SPSS. Respondentene er invitert til å delta ved utsendelse av e-post.</p>
DATAINNSAMLINGS PERIODE	<p>Feltarbeidet er gjennomført i tidsrommet fra 16. august til 19. august 2016.</p>
GJENNOMSNIITT OG MEDIAN	<p>Respondenter som har besvart spørsmål med «Vet ikke» er ikke tatt med i beregning av gjennomsnittsverdier og/eller median.</p>
EKSTREM OBSERVASJONER	<p>Ekstremobservasjoner over 8 prosent (absoluttverdi) er her holdt utenfor i presentasjonen av gjennomsnittstallene for pris- og lønnsutviklingen.</p>

TEKNISKE KOMMENTARER – NÆRINGSLEDERNE

UTVALG OG UTVALGSMETODE	Utvalget består av et representativt utvalg av daglig ledere, økonomiansvarlige og innkjøpssjefer i norske bedrifter med 20 ansatte eller flere. Undersøkelsen er gjennomført med Respons Analyse som en underleverandør for deler av intervjuene.
ANTALL INTERVJU	Det er gjennomført totalt 552 intervju blant næringslivslederne hvorav 319 er fra bedrifter med 50 ansatte eller flere, og 233 er fra bedrifter med færre enn 50 ansatte.
VEKTING	Resultatene i denne undersøkelsen er vektet basert på følgende variabler: Geografi (landsdel), sektor (bransje) og antall ansatte i bedriften. Vektet base er presentert i rapporten.
DATAINNSAMLINGS METODE	Feltarbeidet er gjennomført på web ved bruk av datainnsamlingsverktøyet IBM-SPSS. Respondentene er invitert til å delta ved utsendelse av e-post.
DATAINNSAMLINGS PERIODE	Feltarbeidet er gjennomført i tidsrommet fra 2. august til 20. august 2016.
GJENNOMSNIITT OG MEDIAN	Respondenter som har besvart spørsmål med «Vet ikke» er ikke tatt med i beregning av gjennomsnittsverdier og/eller median.
EKSTREM OBSERVASJONER	Ekstremobservasjoner over 11 prosent (absoluttverdi) er her holdt utenfor i presentasjonen av gjennomsnittstallene for pris- og lønnsutviklingen.

ENDRINGER I SPØRRESKJEMAET (Endret 1. kvartal 2015)

¹Spørsmål 16 endret fra «Hva tror du prisstigningen er om 2 år?» til «Hva tror du den generelle prisstigningen på varer og tjenester er om 2 år, målt ved 12-månedersveksten i konsumprisindeksen (KPI)?»

²Spørsmål 21 endret fra «Har lønnsomheten i din bedrift blitt bedre, blitt svekket eller vært uendret de siste 12 månedene?» til «Har lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), blitt bedre, vært uendret eller blitt svekket de siste 12 månedene?»

³Spørsmål 22 endret fra «Tror du lønnsomheten i din bedrift vil bli bedre, bli svekket eller holde seg uendret de neste 12 månedene?» til «Tror du lønnsomheten i din bedrift, målt ved driftsmargin (EBITDA), vil bli bedre, holde seg uendret eller vil bli svekket de neste 12 måneder?»

⁴Spørsmål 23 endret fra «Sammenlignet med ett år tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, færre ansatte eller like mange ansatte?» til «Sammenlignet med 12 måneder tidligere, har bedriften i dag flere ansatte, like mange ansatte eller færre ansatte?»

TEKNISKE KOMMENTARER – HUSHOLDNINGENE

UTVALG OG UTVALGSMETODE	Undersøkelsen er gjennomført med et representativt utvalg av privatpersoner over 15 år, trukket tilfeldig i befolkningen i Norge. Intervju gjennomført på fasttelefon utgjør 41 prosent, og intervju gjennomført på mobiltelefon utgjør 59 prosent.
ANTALL INTERVJU	Det er gjennomført totalt 1050 intervju (vektet) blant norske husholdninger.
VEKTING	Resultatene i denne undersøkelsen er vektet basert på følgende variabler: Geografi (landsdel), alder og kjønn. Vektet base er presentert i rapporten.
DATAINNSAMLINGS METODE	Feltarbeidet er gjennomført ved telefonintervju i Epinions CATI - senter.
DATAINNSAMLINGS PERIODE	Feltarbeidet er gjennomført i tidsrommet fra 2. august til 10. august 2016.
GJENNOMSNIITT OG MEDIAN	Respondenter som har besvart spørsmål med «Vet ikke» er ikke tatt med i beregning av gjennomsnittsverdier og/eller median.
EKSTREM OBSERVASJONER	Ekstremobservasjoner over 11 prosent (absoluttverdi) er her holdt utenfor i presentasjonen av gjennomsnittstallene for pris- og lønnsutviklingen.

ENDRINGER I SPØRRESKJEMAET (Endret 1. kvartal 2015)

⁵Spørsmål 25 endret fra «Sammenliknet med for 12 måneder siden, synes du prisene på varer og tjenester er mye høyere, en del høyere, litt høyere, om lag uforandret eller lavere?» til «Sammenliknet med for 12 måneder siden, tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, er høyere, om lag uforandret eller lavere enn nå?»

⁶Spørsmål 26 endret fra «Omtrent hvor mye tror du prisene har endret seg målt i prosent?» til «Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?»

⁷Spørsmål 27 endret fra «Tror du at prisene i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?» til «Tror du at prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, i løpet av de neste 12 månedene vil være høyere, uendret eller lavere enn i dag?»

⁸Spørsmål 28 endret fra «Hvor mange prosent tror du prisene kommer til å stige de nærmeste 12 månedene?» til «Omtrent hvor mye høyere/lavere, målt i prosent?»

⁹Spørsmål 29 endret fra «Hvis høyere: Vil prisene vokse raskere, saktere eller i samme takt som i dag?» til «Vil prisene stige raskere, i samme takt som i dag eller saktere (Hvis svart høyere på spørsmål 27)?»

¹⁰Spørsmål 31 endret fra «Hva tror du den generelle prisveksten blir om 2-3 år, målt i prosent?» til «Hvor mye tror du prisene på varer og tjenester, målt ved konsumprisindeksen, vil stige årlig om 2-3 år, målt i prosent?»

EPINION AARHUS

HACK KAMPMANNS PLADS 1-3
8000 AARHUS C
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.DK

EPINION COPENHAGEN

RYESGADE 3F
2200 COPENHAGEN N
T: +45 87 30 95 00
E: TYA@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.DK

EPINION HAMBURG

ERICUSSPITZE 4
20457 HAMBURG – GERMANY
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINIONCONSULTING.DE

EPINION MALMÖ

ADELGATAN 5
21122 MALMÖ - SWEDEN
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.SE

EPINION OSLO

BISKOP GUNNERUS GATE 2
0155 OSLO - NORWAY
T: +47 97 11 73 50
E: CKL@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.NO

EPINION SAIGON

11TH FL, DINH LE BUILDING,
1 DINH LE, DIST. 4, HCMC
VIETNAM
T: +84 8 38 26 89 89
E: OFFICE@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.VN

EPINION STAVANGER

KLUBBGATEN 4
4006 STAVANGER - NORWAY
T: +47 90 17 18 99
E: SM@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINION.NO

EPINION VIENNA

SEMPERSTRASSE 1/2 - 4
1180 VIENNA - AUSTRIA
T: +45 87 30 95 00
E: TV@EPINIONGLOBAL.COM
W: WWW.EPINIONCONSULTING.AT

